

AOKRIF

Irodalmi Folyóirat · 2015. tavasz

Irodalmi folyóirat

megjelenik negyedévente

VIII. évfolyam, 1. szám
2015. tavasz

Főszerkesztő
Nyerges Gábor Ádám (*vers*)

Felelős szerkesztő
Fráter Zoltán

Szerkesztők
Gál Soma (*próza*)
Evellei Kata (*kritika*)
veress dani (*kép*)
Murzsa Tímea (*Apokrif Online*)

•

Munkatársak
Radnóty Zoltán (*tördelés/design*)
Tarcsay Zoltán (*címlap/design*)

Szerkesztőség
1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1
Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473
apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó
Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda
Robinco Kft.
Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Copyright © 2015 Az Apokrif 2015/1. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

Esterházy Péter – Marianna D. Birnbaum <i>Az évek iszkolása (részlet)</i>	7
Szóllóssy Balázs <i>Haza a magasból</i>	16
Bödecs László <i>Megszülettél, Lapszélütés III</i>	17
Balogh Ádám <i>A boróka</i>	21
Gelencsér Milán <i>Klárrika üldöz, Nincsenek hírek</i>	24
Halmi Tibor <i>Macskák és edények</i>	26
Hyross Ferenc <i>Le Chat Terrible</i>	29
Kovács Kristóf <i>Inflálódás, Pesti lányok, Rizstej, Járásával megegyező</i>	36
Potozky László <i>ÉLES (részlet)</i>	42
Kabai Lóránt <i>„a »majdnem« tényleg majdnem mindenre jó...”</i>	52

Látószög

veress dani • Fák, amelyek nehéz álmokat vajúdnak <i>(Békési Ervin szobrairól)</i>	54
--	----

Látótávolság

Füzi Péter • <i>Ügyvédek és állatok közt</i> (Kötter Tamás: <i>Dögkeselyűk</i>).....	58
Mizsur Dániel • <i>Kettős szorításban: kórtan és költészet</i> (Papp-Für János: <i>minden után – művészeti kórtanok</i>)	62
Pethő Anita • <i>Gyorsabban, magasabbra, erősebben</i> (Totth Benedek: <i>Holtverseny</i>).....	66
Tóth Anikó • <i>Egy nem is olyan távoli vidék titkai</i> (Takács Nándor: <i>Kolónia</i>).....	70

Illusztrációk

E számunkat Békési Ervin szobrai illusztrálják.

A borító a Kérdőjel – felkiáltójel című szoborról (faragott platánfa, 29 × 7 × 29 cm, Feuer András gyűjteménye) készített felvételek felhasználásával készült.

Békési Ervin: *Lezáratlan*, 2012

faragott és égetett fa (alma, körte, hárs), 40 × 110 × 30 cm
Feuer András gyűjteménye

Az évek iszkolása

(részlet)

Mi az első emlék (vagy emlékfoszlány), amely megjelenik az agyában, ha rákérdez? Mi az első emléke a szüleiről?

Elolvasván a kérdést, jó ideje ülök már az íróasztalomnál, és lényegileg, hogy nevetségesen fejezzem ki magam, elméleti megfontolásokat teszek. Ez nyilván azért van, mert nem ugrik be semmi nagyon határozottan „mint első”. Pedig nyilván van első, mert például van utolsó. Természetesen ez az utolsó emlékem, ez, itt, most, hogy nyüstölöm ezt a szegény, árva, magyar mondatot. Jut eszembe: vannak-e szegény, árva angol mondatok? Vagyis a magyaréhoz hasonló státuszban lévő mondatra mondanak-e ilyesfélét. Illetve a kérdés még csak nem is ez, hanem hogy én mondanám-e ezt, ha angolul írnék. Vagyis gondolnám-e ezt. Azt hiszem, nem.

Érdekes volna megírni az angol emlékeimet. Az amerikairól nem is beszélve. Első angol emlékem... I am afraid, válaszoltam Mummynak kimérten, ahelyett, hogy torkom szakadtából ordítottam volna; lehettem tán 3 hónapos. Volna egy-két kifejezés, ami miatt szíves-örömetst volnék angol. Igaz, magyar is. Ki gondolta a válasz elején, hogy kiderül, szíves örömetst vagyok magyar. De hát tényleg van egy-két okom erre. Igaz, rögtön hozzá szoktam tenni, hogy ez bármelyik országgal kapcsolatosan így lenne: addig keresnék, amíg csak meglátnám, mért is olyan jó etiópnek lennem. Izlandi mamával. Állj, elég.

Ahogy valamelyest önparodisztikusan írni-mondani szoktam, nekem szavakról szavak jutnak eszembe, és ez ugyan csak félig-meddig igaz, de most eszembe jutott, hogy mintha erről, az első emlékről írtam volna a Termelési-regevényben. Megyek, és utánanézek. (Megy, utánanéz. Közben

kikanyarodik a konyhába, letör egy darabka kenyeret, belemártogatja a hideg hús megdermedt szaftjába. Tudja, hogy ezért pellengérré lesz állítva, és már a gyerekek sem laknak otthon, hogy rájuk kenhetné. Az unokák meg még kicsik, nem érnek föl a lábosig. De majd csak megnőnek, gondolja hanyagul, és gonosz fény gyullad allergia gyötörte szemében.) „A gépekre emlékszem! Tudja, ilyen nagy áttételek voltak. (...) Meg valami betonfelületre és a mázsálóra. És a betonon néhány elszórt sáros vagy, hm, szaros – ezt ebből a distanciából nehéz megmondani – szalmacsomóra!” (1979, 209. oldal). Hát ez nem sok. Minthogy íróként az emlékezéssel is dolgozom, és ha már valami konkrétal dolgoztam volt, és a gyerekkor magától értődően ilyen, akkor már nem lehet tudni, hogy mire emlékszik az ember, a dologra magára vagy az emlékezésre, vagyis a későbbi mondatra.

1951 nyarán ki lettünk telepítve, vagyis a Heves megyei Horton jelöltek ki kényszerszállást számunkra. Akkor én egy éves múltam volt. De mintha erről a vidéki létről maradtak volna képek, állatok, libák, kacsák, tehén, az említett mázsáló – megesküdni nem mernék.

A képek egy újabb problémát jelentenek, hogy mire, valóságos képekre, életképekre vagy fotókra emlékezem-e. Ez vezet rögtön a következő kérdésre. Mert ott az első emlék bizonyosan „emlék” csupán, egy fotó anyámról, amint a kezében tartja a csecsemőt, első gyermekét, a fiát (többet most nem árulnék el). Szívesen emlékszem erre a szép, vonzó fiatalasszonyra, nincs zavar bennem, ha a sugárzó érzékiségére gondolok, se akkor, amikor a nagy, élő melleire. Semmilyen más emlékem nincs anyámról mint nőről. Akibe szerelmesnek lehetett lenni. Aki után vágyakozni lehetett. Megszerezni akarni. Ez az egyetlen kép az. Legyen hát ez az első emlékem, időzőjelek nélkül. Ez 1950-es kép; Ráth György utca. Olyan, mintha nem tudná, mi vár rá. Boldog. Boldognak látszik. A csecsemő... (név nem fontos) az.

Tudja, hogy ki írta, vagy kik írták alá a kitelepítésükről szóló ukázt? (1951) Történt azokkal az emberekkel valami a változás után?

Sokáig úgy tudtam, hogy 1951. június 16-án érkezett a gonosz papír... (Harmonia..., 2000)

Nem tudom. De mintha megvolna a papír. Nincs jelentősége. Nyilván mindenki halott már. Némelyikük nyilván a mennyországban. Az én életemnek nem ártottak. Apámét szétszedték. Anyámét talán nem. Illetve ott az lehet a helyzet, hogy a szétszedett élet volt valóságosan az övé.

Ha ábrándozott gyerekkorában, melyik évszázadban szeretett volna élni – és mint mi? Volt olyan hőse az olvasmányainak, akihez hasonlítani szeretett volna? Ha ábrándozott felnőttkorában, melyik évszázadban szeretett volna élni, és mint mi?

Az *Egri csillagokkal* adódott a 16.század, de ez nyilván nem lett részleteiben végiggondolva, inkább csak a Vicska felől. Aztán a 17. a kurucokkal, ez meg nyilván a családom felől nem lett végiggondolva. Mint látjuk, elég egyszerű világgép szerint mozogtak ama gyermeki gondolatok. Nem emlékszem hősré, akivel mindenestül cseréltem volna. Az andersenes ólomkatona kitartása, elszántsága tetszett. Persze a Boka is.

Felnöttes idő-ábrándozásaimat erősen korlátozta a grófi föladataktól való ódzkodásom. Középkorban szerzetes, azt bírtam volna. Imádkozni, elesetteken segíteni, és főleg mind-ebben és mindenben értelmet találni. Hinni, minden jelző, kiegészítés nélkül. Bár egy 19. századi párizsi bohém-világ is menne. Ott, akkor menne. Pezsgő, nők, férfiak, szifilisz: aranyélet! A Degas által lepasszolt lányokat festeném. Festegetném. Egy magyar mágnás pénzelné. Szent élet volna ez is, hogy úgy mondjam, hátulról.

Békési Ervin: *Alatta, felette, benne*, 2012
hárs- és almafa, acél, talált tárgy, 22 × 35 × 13 cm
Réti András gyűjteménye

Vagy jöjjenek az Esti Kornéllal? Mint följavított önarckép? Akkor inkább Jean Valjean. Végre igazi férfi volnék, amiből ez idő szerint csak az igaziról meg a férfiről nincsen elképzelésem.

Vajon válaszaim többé-kevésbé akaratlan komolytalansága azt bizonyítaná, hogy jól (el)vagyok a mában, itt és én (illetve természetesen: „én”, de ezt most kivételesen nem részletezném)? Ha nem bizonyít is, de valamit jelez, amit tényleg gondolok. Hogy van, ami van. És hogy egy másik kor nem tudna megoldani semmit. (Mondjuk esetemben a napi kastyúgondokat igen, de legalább én ne grófozzak... grófozzam, ikes.) Ahogy a hely sem. Mindig is nevetségesnek gondoltam azokat az európaiakat, akik Indiában remélik megtalálni életük harmóniáját. De persze jó lenne beszélgetni Csokonai Vitéz Mihállyal, és meg sem mondom mit csinálni Balassi Bálinttal. Ám itt már egyszer voltunk: fölkészül Jumurdzsák. Fölébredvén (az álmos francia kisvárosban), feleségem épp kocsikázni készül, menj csak, chérie, a rendelőben leszek. És még tovább színezhethetem azt a szép életem. Látja, a Maga kedvéért kis váltás a poétikámban: Monsieur Bovary c'est moi. Regény Bovaryról – már megírta a kolléga.

Mi volt a legkedvesebb gyerekkori olvasmánya? Felolvastak Magának, mielőtt olvasni tudott? És amikor már voltak testvérei, együtt olvastak fel Maguknak (és melyik szülő vagy rokon)?

Jó (de mindenképpen van jó abban), ha az embernek sok testvére van, mindegyik jó (ez azt hiszem, nem ugyanaz a jó, mint a mondat elején; de ezen kicsit még gondolkodnom kéne) valamire, olyasmire, amire mi magunk nem vagy nem annyira. Megkérdeztem hát azt, amelyik legjobban emlékezik a közös múltunkra (például ha érdeklődöm (klasszikus fogalmazási hiba, milyen bicebóca ez az „érdeklődöm”, az

ember a testvérénél nem érdeklődik, vagy ha igen, az súlyos állítás; egyszerűen megkérdeztem, de a szóismétlés elkerülése végett szinonimázni kezdtem, vesztremre), hogy hogyan is hívták a Rákoskeresztúrtban játszó balösszekötőt, aki bármilyen erősen meglőtt labdát le tudott mellel venni, akkor, ha hiszik, ha nem, tudja), hogy miként is volt ez a fölolvásokkal.

Most már emlékszem (miután megkérdeztem). Anderse-neket mesélt nekünk a mamám, meg Benedek Eleket. Apánk nem, „nem az a típus volt”. Én (mint apa) sem nyújtottam ebben nagyot, de kezdetben meséltem az enyéimnek, nem meséket, hanem lényegében a velük történeteket mint történetet. Opera aperta vala az a legklasszikusabb formában. Emlékeim szerint élvezték, de azért nem mernék kutakodni. Élvezték azt a furcsaságot és nagyszerűséget, hogy kitalálhatják magukat. Hogy kitalálhatják, mi történt volt. És ez ugyanaz és mégsem ugyanaz, mint ami ténylegesen történt. Nagy szerencsémre, pontosabban szerencséjükre egyik sem lett ennek következtében író.

Melyik gyerekének van a legnagyobb fantáziája?

(Gondolkodik, kérdezi a feleségét, vitatkoznak, összevesznek.) Mintha nem lehetne összehasonlítani a fantáziájukat. Ez a kit szeretek a legjobban? kérdéshez hasonlít. Mondjuk 2 évesen Dóra volt a leglátványosabb, nagyon verbális, ahogy a *Termelési-regény* állítja: „és a nyugatosok modorában verselt”. (1979) Nem tudok szabadulni attól a kellemetlenül öndicsérő gondolattól, hogy a fantáziájukat, ha nem is mi teremtetjük meg, de a nagyon hamari szerep-játékokkal erősen befolyásoltuk. Többször hivatkoztam már jelentős néma-orozslán-alakításaimra (szeretek erről fecsegni), vagy ahogy egy szót szó szerint vettünk, egyáltalán, hogy a nyelvet nemcsak eszközként, hanem tárgyként is használtuk. Most talán munkájánál fogva (képzőművész) Marcellnek van a legna-

gyobb fantáziája. De akkor rögtön eszembe jut Zsozsó íróniája, ami könnyen csap át a fantáziába, Micu von Haus aus nagy képzelgő – abba is hagyom; mindegyiket könnyű ilyenekbe csábítani, könnyen elemelkednek a földről – hogy aztán, folytatja az aggódó apa, annál nagyobbat koppanjanak ott. (Talán ne mutassuk meg nekik ezeket a sorokat.)

Fontos volt Magának (vagy a szüleinek, másképpen az apjának, mint az anyjának?), hogy Maga volt a legidősebb? Járt ez kötelezettséggel? Bátor gyerek volt?

**Testvérnek lenni sem egyváltozós függvény! – E.P.
(Egyszerű történet... – a kardozös változat –, 2013)*

Volt egy játékszerű evvel a státusszal, a majoreszkósággal. Hogy egy efféle családban nagyon is nagy jelentősége van az elsőszülöttségnek. Szegény harmonia caelestises (2000) Pál már azt hihette, megúszta, olvasgathat, írogathat, komponálgathat kedvére, amikor abban a pimf vezekényi csatában (1652) meghalt László bátyja, s neki nyakába szakadt a hatalom, felelősség, katonásdi. Van egy nem erős hierarchia a testvérek közt, vagy inkább annak csak az árnyéka, és ebben az árnyékvilágban én vagyok az első négyünk közt. Ha lett volna mit örökölni, jól rácsesztek volna.

A szüleim mégiscsak számon tartották ezt a dolgot. Hogy én vagyok a legidősebb, tesszem jó példával előljárni. És ezt én váratlanul teljesítettem is, minthogy problémátlan, jól nevelt, jó tanuló kisfiú voltam. Valahogy kihagytam az unalmas jelzőt, ezt most pótolom.

Azt hiszem, se bátor, se gyáva nem voltam. Félni nem nagyon féltém. Szorongani se nagyon. Nem tudtam verekedni. Illetve úgy voltam vele, hogy grandiózus humorérzékem se maradjon parlagon, úgy voltam vele, mint a hegedüléssel, lehet, hogy nagyon tudtam, de soha nem próbáltam. Soha nem verekedtem, szinte hihetetlen. Itt állok 64 évesen plusz nyomdai átfutás, anélkül, hogy verekedtem voltam lett lé-

gyen. Lettem volt légyen. Volna, légy nélkül. Vagy mélyen eltemetem magamban, hogy valakit véres péppé vertem, illetve engem, megalázva és... és a többi? Viszont hogy valami jót és fölemelőt is mondjak: a testvéreimet vertem. Vertem, míg lehetett, aztán ezért bűnhődtem, aztán meg többé-kevésbé fölnőttünk. De néha még ma is emlékeztetnek rút álnokságaimra.

A futballpályán sem érte inzultus? Olyan, ami úgy tűnt, mintha véletlen lett volna, de Maga tudta, hogy szándékos?

Futballpályán mindenkit ér inzultus, ez szóra sem érdemes, és ezek egy része természetes módon álnok. Én avval kérkedtem, hogy soha senkit szándékosan nem rúgtam meg, de, ismét természetesen, sokakat megrúgtam, pontosabban szólva sokakba belerúgtam, többnyire bocsánatot is kértem, de azt nem mondanám, hogy nagyon elgondolkodtam volna ezen, vagy hogy különösebben lelkifurdalásom lett volna. Van egy fajta nem okvetlenül rokonszenves gyakorlatiasság a futballban, ne nyafogj b... meg, amúgy is kaptál egy szabadrúgást.

Szeretett volna egy lánytestvért? Lásd: *A szív segédigéi* (1984). Jó, hogy Magának két fia és két lánya van, vagy mindegy lett volna?

Jó lett volna lánytestvér, többet tudnék. Anyám a felesége-met fogadta ebbe a státuszba (vagy ebbe is), hogy végre valakinek elmondhassa azt, amit ezeknek a futballista tökfilkóknak nem lehetett.

Nem tartozom azon magyar férfiak nagyon nem üres halmazába, kik a fiú gyereket többre tartják, mint a lányt. (Régebbi szóhasználat: van két gyerekünk és két lányunk.) De jó, hogy van mindenféle gyerek; elkerülhetetlen, hogy két egyforma után ne azt szeretné az ember, hogy most a másik

típusú gyerek legyen már végre. Ettől megkíméltem, ettől a végrétől, hogy akarnom kelljen valamit a születendő tárgyában. Csak a szokásos közhelyt, legyen egészséges.

Haza a magasból

Hogy amikor megnyíltak a határok,
akár egy picinyke rés is, az utóbbi évszázadokban,
hogy akkor hogy megindult a tódulás, a szebb jövő:
az emlékekkel telített évtizedek felé;
hogy lehetőség és kétségbeesés miért és hogyan korrelál –
hogy erre kéne már valami megnyugtató megfejtést találni,
tűnődtem a repülőgép foteljában ülve.
Hazám a magasból lapos volt és átlátható,
ha nem takarta éppen semmi felhő.

Én mindig délre mentem, mert ott meleg van:
ezt elfogadható indoknak találok.
És keltem át a Tigrisen naponta,
és láttam, hogy milyen állandó készültségben élni:
az elgyötört föld emlékeit, fossziliát, rozsdás ekét
a tarlóban tankok taposta ösvények mentén találni.
És aztán sétáltam át vasárnap éjjel Pestről Budára:
alattomos vagy ajult csönd, néhány gonosz gondolat
a metsző hidegbe bújva.

Nekem már nincs időm a Nyugat alkonyában hinni,
hisz arra sincs, hogy a retinámra tapadt
kognitív diszsonanciákat töröljem –
könnycseppé redukálva gurulnak végig,
vékony csíkokba fagynak, ottmaradnak arcomon:
januárban jéghideg szűrő az atmoszféra,
mikor harminc kilométer per órával
tekerek át a városon, hogy elérjek
egy legújabb találkozást, hogy átlépjek egy legújabb határt,
hogy örüljek neki,
hogy itt vagyok.

Megszülettél

Más napokon az emberek
ezresével születtek,
ma persze csak neki
van születésnapja.

Még mindig fiatal lehet.
A szőke hajára emlékszem,
sárgul bennem,
mint egy régi fénykép.

Talán elmennénk
egymás mellett az utcán,
meg sem ismerném,
vagy rá se néznék.

De ha rá gondolok, még
fennakad a szemem,
és a hamu nadrágomra
hull észrevétlen.

Egy pillanatra
ilyenkor magam is
csak fénykép vagyok,
árnyék kövön, kerítésen.

Lapszélütés III.

Szélütés

Bolond, aki járkál,
és alkalmatlan nőket marasztal.
Istenektől vár alamizsnát,
és ünneplőt ölt minden tavasszal.

Otthont épít Budán, Pesten,
két személyre terít asztalt.
Nézése könnyű, mint a szél,
szíve nehéz, mint az aszfalt.

*

Balek. Akinek nem szóltak,
hogy a Hold mostanra görbe.
Annyit botorkált, hogy elfeledte
a hazautat, de elutazgat körbe-körbe.

Vagy folyóparton sétál,
és félhangosan slágert dúdol.
Valaki ablakára követ dobál.
Ha nem nyitják ki, kezdi újból.

*

Egy öreg ül a verandán hintaszékben.
Néhány kisgyerek a ház előtt szaladgál,
de a táblánál egyikük sem megy tovább.
Állítólag elvadult kutyák élnek a faluszélen.
A székes mögött a sötétben egy alak áll.
Egyik keze a vállán, a másikkal a széket löki.
A gyerekek arra nem néznek.
A fejével biccent. Hazavár.

*

Ahol a polcon rohad a lekvár,
babaarcú, mázsás szőke szenderül,
miután a szoba közepén táncol meztelen,
és széttárja a lábát, amint az ágyon elterül.

*

Nem talál vissza.
Ami körbeveszi, csak homok,
grafitpor és eltépett lapok.

Szeles hidakon kóborol,
kapualjakban álldogál,
idejében semmit sem hagy ott.

Kiül vízpartokra, néhány kőre.
Beszélni elfelejtett. Valamikor
nemrég stroke-ot kapott.

Békési Ervin: *Kié a termés?*, 2014
faragott abachífa, 70 × 50 × 9 cm
az Amadeus Művészeti Alapítvány gyűjteménye

A boróka

A borókabogyót megint kifelejtette. Lecsapja az asztalra a csontozókést, átszalad a konyhába, benyúl a zsebébe, és beleszórja a hatalmas fazékba a kis bogyókat. Már az elején bele kellett volna rakni, mérgelődik, és csak akkor nyugszik meg, amikor beleszúrja egy nagyobb darab húsba a villát, érzi, most nem a boróka húzza az időt, egy fél órát még puhulnia kell.

Az órájára pillant. Lassan indulnia kell. Ránéz a késre, majd a fazékra, de mielőtt dönteni tudna a folytatásról, megcsörren a telefon. Odaugrik a készülékhez, mert tudja, ha nem biztosítja a vonal másik végén csicssergő női hangot másodjára is, hogy ő aztán a világért sem hagyja, mi több, vadórként nem is hagyhatja annyiban a kialakult helyzetet, akkor a nő biztosan betoppan hozzá vacsorára, ahogyan a telefonban ígéri, és ez az, amit a legkevésbé akar.

Az lehetetlen, hogy megint vaddisznókat láttak keresztbe vonulni az úton, nem is az, hogy vonulnak, képzelje, volt képük bejelenteni ezt a vonulást telefonon, pedig tudhatnák, ez már nem az autópálya, ide már nem tudunk kocsit küldeni, eddig nem terjed a hatáskörünk, tegye már meg, kérte a női hang, hogy körülnéz a környéken, mert igazán nem venném a szívemre, ha szegénykéket elütné valaki, és képzelje, hiába tárcsázom a hívó felet tegnap óta, a szám nem kapcsolható, maga biztosan nem ilyen gyáva, már a hangján hallani.

Már egy jó ideje nyomában volt ennek a másiknak. Észrevétlenül követhette, hiszen ugyanolyan jól ismerte az erdőt, mint ő, feljegyezte minden lépését, tudott minden szokásáról. Meg akart bizonyosodni arról, ez a másik olyannyira elhanyagolja a feleségét és két kislányát, hogy nem követ el bűnt, ha végül mégis megteszi, amire azóta készült, hogy először meglátta őket együtt.

A férfi lába a nővel folytatott telefonbeszélgetés során megremeg, arra gondol, hogy másképpen történt volna-e minden, ha nem akarja meglepni a családját a kirándulással azon a reggelen. Pedig jól kigondolta. Egész napos vadles, kezdve egy ebédnek is beillő, kiadós reggelivel, és amellett, hogy a gyerekek jól szórakoztak volna a kis vaddisznók esetlen döcögésén, tanulsága is lett volna ennek a kirándulásnak, ha a gyerekek előtt nem is, a felesége előtt mindenképpen, hiszen attól, hogy a nő nem tudott róla, még figyelte őket a vadlesről, ahogyan máig is figyeli, és nem érti, annak a másiknak hogyan sikerült megértetnie vele, hogy legyen szigorúbb a gyerekekkel, fogja őket szorosabban távollétében, minthogy ő is össze-vissza szaladgál velük, akár egy bakfis.

A családi fotóra néz, majd a csontozókésre, arra gondol, milyen jó is volna, ha egy mozdulattal, egy erőteljes kanyarintással ki tudná vágni magából azt a gasztronómiai hiúságot, ami nem engedte utánuk indulni azon a reggelen.

Amellett, hogy a lehető legfinomabb ízt akarta kihozni a saftból a legvégén beleszórt borókával, meg is akarta lepni őket azzal, hogy magával viszi az elkészült ételt a szabadba, kiszedi a tányérokba, és nézi az elégedett arcokat, majd csukott szemmel aratja le az elégedett hümmögéseket, amikor is megérik a lányok, ahogyan a boróka íze kinyílik a szájukban.

Magánál olyan jó hallani, ahogyan rotyog az étel, az embernek megjön az étvágya, mi készül, leves, gulyás, ragu, vendégeket vár, nővendéget talán, bizonyára nem magányos, akinél ilyen jókedvűen fő az étel, biztosan így hódít, na várjon csak, egyszer tényleg elmegyek magához vacsorára, csicseregte a nő a vonal másik végén.

Hagyja beszélni a nőt, szereti ezt a hangszínt, a feleségére emlékezteti. Siess utánunk, te híres főszakács, ezt akarja hallani a nő szájából, ő pedig legszívesebben elmondaná neki is, amiről a feleségének mindig olyan lelkesedéssel beszél, mi-

ként is az örök élet titka nem az összevissza rohangálásban, hanem a vadak fegyelmezett vonulásában van. Inkább nem szól egy szót sem, elköszönés nélkül rakja le a telefont.

Elzárja a gázt, lemossa magáról a vért, átöltözik tiszta ruhába, letakarja a félig feldolgozott testet, kesztyűt húz, megfogja a forró fazék fülét, és kilép az udvarra. Tudja, hogy a kuttyák ugatása a fejet követeli. Eléjük dobja, és elindul az erdő felé.

Először a roncsához megy. Kicsit bánja, hogy nem volt bátorsága szemtől szemben megküzdeni vele, inkább a véletlen kezébe adta a döntést, nehogy gyanújába keveredjen a későbbiekben, köze lehet ehhez az egészhez. Beül az anyósülésre, nézi a vezető eltorzult arcát, hátha ettől a látványtól hirtelen olyan elégtételt kezd érezni, ami felülírja azt a hosszú távon nehezen leplezhető örömet, amit afelett érzett, hogy pár órája holtan találta ezt a másikat az útszéli boróka tövében, ezt, aki miatt a sofőr kénytelen volt félrerántani a kormányt azon a reggelen, aki miatt vérbe fagyva találta az övéit borókabokor mellett, és aki a megváltozott helyzetet kihasználva alanyi jogon tartott igényt más szereteteire egészen eddig, ezt a vadkant, aki úgynevezett családfóként, vaddisznó szokás szerint megtehetette, hogy csak akkor keresi a családját, amikor neki kell valami.

Előveszi a boróka tövéből a tányérokat, sorba rakja őket. A legnagyobb a feleségéé, a két kisebb a lányoké. Óvatosan porciózza ki a ragut. Némi várakozás után neszezést hall. Végre megérkeztek a vacsorához. Amikor megérzik a jelenlétét, úgy állnak meg, mintha megfagytak volna. Ne féljetek, csak én vagyok, jó étvágyat, suttogja, és felsiet a vadlesre. Nézi, ahogyan elindulnak a tányérok felé. Először csak beleszagolnak az ételbe. Elsőként az anya kóstolja meg, majd követi a két kicsi. Elégedetten rőfögnek. A férfi becsukja a szemét, és elmosolyodik. Most érezték meg a szaftban a borókat.

Klárika üldöz

I.

Klárika kebabos a Blahán
a harmadik műszakban,
és odáig van értem –
Klárika üldöz.

Engem hálókocsi-kalauznak
szeret gondolni, magát a háború
alatt éhező Hepburnnek, és
ötszáz forintoként közelebb
fejti magát ahhoz, hogy elsötétítsem
a kupét, és a kigömbölyítésén
dolgozzam.

II.

Klárika harmadik műszakban
kebab a Blahán. Reggelente
rá sem ismerek, émelygek
az íztől és a ráfordított
anyagok gondolatától is.
Esténként mégis visszajáró
vendége leszek, mert
Klárika voodoo-főpapnő
és ő az, akiről a Bartók rádió
szól a déli nóta előtt, hogy
rénbikás szánokat karcol kulccsal,
de a fantomkép a Tényekben
meglepően pontatlan róla.
A legmenőbb ugyanakkor az, hogy
engedi azt mondanom otthon,
hogy a csajom, Klárika, diákmunkában
rozsdakaparó a hajógyárban.

Nincsenek hírek

Mikor éjszaka felhívtál, halk voltál
és részeges, mint egy Víg Mihály-dal.
Alig szóltál, és én még soha ilyen
szépen nem tudtam hallgatni lánnyal.

Hosszú hónapok óta nem beszéltünk,
és most mesélni kezdesz rekedten,
hogyan idéznéd, amit ma olvastál,
és biztos, hogy tetszeni fog nekem:

„1930. április 18-án a BBC rádió
kifogyott a hírekből. A fél hetes
híradóban csak annyit mondtak be,
hogy ma nincsenek hírek, aztán
zongorajátékot adtak.”

Emlékszem, bemondó akartál lenni,
bár már nem vagyok biztos semmiben,
de még mindig a te hangodon szól
nekem minden rádió, ami nem.

Macskák és edények

vajjal kenem be cicáid mancsát,
szép halottam, én egyetlenem,
vállalva puhább talpak szorongó éjjelét,
mert annyi dög van kint
a vágyódó ködben,
miért gondolnánk, hogy mi megússzuk.
vajjal kenem be, mert így a szép,
lásd, olvadó vaj nyomait
a tűzfalon,
ha kérdezed, ez jobb, mint a kés:
a kiújuló, kendőzetlen fájdalom.
a szomszédban mind zsákba varrják a macskák fejét,
és nehéz téglákat visz a háztulajdonos,
hallani az asszony fojtott,
szobáinkon áthalló kínzó nevetését,
ahogy férje szinte az ő nyaka körül rántja össze a
zsákokat,
azzal, hogy az éjszaka kedvelt lényei közül
éppen az ő macskáit használja fel
a házon ülő rontás kivédése ellen.
vagy azt szeretnéd, ahol el se felejtik egymást,
mert nem is találtak egymásra teljesen;
a fiú mindig idegen kötényekbe
nyúlkal, míg a lány
otthon sírva kerülgeti a bontatlan macskaeledelt,
mert azt hallotta, hogyha ebből eszik,
új kismacskái lesznek.
kintről egy befelé irányzott lépéssel
leköpi az ablakot, és bent,
a mosogatótálcán
erre összerezzenek az edények,

és macskáink közt egyensúlyoz újra
a madár-agyú ősz bűnös, ősi réműlete,
hogy szerelmeink mégsem érintetlenek.
ezért a vaj: átkok ellen mártogatunk,
te tartod a fejrészt, és a hozzá-
tartozó csigolyákat,
a fark és a folyton imbolygó lábak
köze, ami aligha vajas,
az én reszortom.

Békesi Ervin: *Jövő hét*, 2010

festett és faragott fa (csereznye, alma), só, szárított kenyér, 50 × 80 × 100 cm
az Erste Bank Magyarország gyűjteménye

Le Chat Terrible

Párizs, május 29. 1913.

A Macska tele volt legyekkel. Nem tudtam, honnan lettek hirtelen ennyien, sem azt, hogy ittlétüknek van-e valami különleges oka, de megjelenésükből sejthettem volna, hogy vár rám valami még aznap este. Nem szóltam miattuk, de határozottan zavartak, összevissza mászkáltak az amúgy is ragacsos asztalokon, rászálltak a vendégek tarkójára, sőt esetenként még az italokba is belerepültek, bár ebből kevesen csináltak nagy ügyet, legrosszabb esetben kiköpték az eltévedt látogatókat.

Igen, voltak ennél jobb helyek Párizsban, de a hozzánk hasonló alakoknak éppen ez volt a megfelelő, tökéletes körülményeket biztosított éjszakai életünk elindításához, a félhomályban senki nem foglalkozott velünk, és a mocskos asztalokat leszámítva egész tisztességes volt.

Az esti eseményeket több furcsa jel is megelőzte, bár nehéz lett volna egy magamfajta civilizált embernek ezekből megjósolni az este kimenetelét, de a várost átjáró fülledt szagokkal keveredő alkonyati levegő illatára végigfutott derekamon egy különös hideg, borzongás.

– M., én ezt meggyújtom – mondta társam, miközben mereven nézte a kezében tartott poharat. Akkortájt második italunkat ihattuk, és már inkább az este további részleteit igyekeztük felvázolni, miközben a poharak fölé tett kanalakon lassan átcsapogott a víz. Mivel még nem terveztünk egyhamar továbbállni, csak bátorítani tudtam, tegye meg.

– Emlékszel múltkor, ugye emlékszel, tudod, a félarcú – én emlékeztem, de folytatta – épp rá akart gyújtani, amikor beállított a *femme* és arcon öntötte, ő se számított rá, hogy kigyullad, odalett a szemöldöke...

Nem csak a szemöldöke, a haja, az egyik szeme, a fél arca – hatalmas ár egy házasságtörésért, pedig a nő csak meg akarta alázni. Nem is értettem, hogy miért adunk egymás kezébe ilyen természetellenesen veszélyes eszközöket, nem bír vele se a test, se ami benne van, és mégis, ez a hely, ez a város, minden itt van körülöttünk, ami a pusztuláshoz kell. A legyek is ezért jöttek.

– Szóval meggyújtom, hagyom égni egy picit, aztán elfújom, kioltom, ez a terv – mondta, és ahogy közel tartotta gyufáját, pohara rögtön lángra kapott.

Soha nem néztem még ilyen jól meg a szemeit, mintha eddig nem is tudtam volna valódi színüket, vagy hogy pupillája ilyen mértékű tágulásnál ennyire mélynek tűnik. Tekintetében egyszerre volt valami riadt félelem és büszke gyönyör. Tüzet gyújtott, tüzet teremtett, Jeune, ahogy mi hívtuk, létrehozta azt, ami az embert annak idején megmentette a természet erőitől. Talán most ő is ezt várta a tűztől, de végül beleunt a látványba, meggyújtotta utolsó szál cigarettáját a lánggal, egészen közel hajolt, rám nézett, szemöldökével finoman figyelemre intett, majd egy erős kilégzéssel elfújta. Rossz döntés volt. Az erősen belefújt levegőtől a lángoló szesz kifröccsent a pohárból, és apró lángfelhőt küldött arca felé.

*

– Hát ezzel meg mi történt? – kérdezte Fauve, akit a Boccador és a Chambiges sarkán értünk utol. Társam zavartan mosolyogva kereste a szavakat csonkig égett szemöldökére és a hiányzó tincsekre, de aznap este Párizsban ennél mindenkinek fontosabb dolga akadt, így hát mi is tovább indultunk úticélunk felé. Kicsit szédültem, mert amíg fiatal barátom kényszerpihenőt tartott, hogy a körülményekhez képest valamilyen mértékben rendbe tegye arcát, én kénytelen voltam egyedül folytatni beszélgetésemet a jeges vízben kivirágzó fűszerekkel. Mivel igazán jól megértettük egymást, még néhány pohár erejéig igényeltem jelenlétét az asztalunknál.

– Ott vár már minket a jegyekkel, bár szerintem jól elkészültünk, nem baj, nem baj, legalább könnyen megtaláljuk a helyünket – mondta barátom, és én már akkor tudtam, mennyire örül annak, hogy kései megjelenésünkkel alaposan fel fogjuk kavarni a szórakozni vágyó újjgazdagok nyugalalmát. Elég régóta ismertem, bőven volt lehetősége tanúsítani hozzáállását, véleményét ez ügyben. Nemegyszer rendesen bajba kevert minket, heves természete miatt többször is megismerkedhetett a hatóságokkal, és ahol lehetősége volt rá, ott igyekezett is kihúzni a gyufát.

Bár a Montmartre kocsmái mindig szívesen fogadták, gyakori volt az is, hogy a vendéglátóknak kellett közbeavatkozni egy-egy felhevült vita alkalmával, és segítséget nyújtani számára a távozást illetően. Ilyenkor általában vitapartnerei vagy jómódú fiatalok voltak, akikbe pusztá szórakozásból kötött bele, vagy egy-egy eltévedt művészlélek, akikkel szintén csak a móka kedvéért kezdett veszekedni.

A színház elé érve még vettem egy doboz Gauloises-t, közben igyekeztem felkészíteni idegeimet a benti eseményekre. Az igazat megvallva, már akkor éreztem, hogy nem lesz velem minden rendben az este folyamán. Kezdtém elveszíteni a talajt a lábam alól, tudóm viszketve zihált, de akkor még úgy gondoltam, nem csak az éjszaka fiatal, és nincs az az erő, ami feltartóztathatatlan emberi akaratom elé akadályt tudna gördíteni. Egy dolog járt csak az eszemben, hogy szórakozni jöttem, és ha én balettet akarok látni, akkor is megnézem, ha barátainknak kell majd vállukon kihozniuk az előadás közepén. Sejtettem, aznap este történni fog valami fontos. Ezért jöttek a legyek. A színház bejáratánál még nem láttam őket, de tudtam, hogy a Macskából odáig követtek bennünket. A terv szerint jegyeink a kasszánál voltak, onnan pedig egyenesen mehettünk volna tovább a nézőtérre, ahol társaságunk negyedik tagja várt minket, viszont a színház személyzete nem igazán volt együttműködő. Késésünk és állapotunk miatt semmiképp nem akartak minket a néző-

Békesi Ervin: *Sajat földön*, 2013
faragott fa (tölgy, kőris, fenyő), 60 × 125 × 40 cm
Feuer András gyűjteménye

térre engedni, ám épp amikor Fauve belekezdett volna inkvizíciójába, véget ért bent az előadás első része. A felesleges veszekedés elkerülése végett inkább gyorsan bezavartak, lelkünkre kötve, hogy nem okozunk gondot.

Ezt persze nem vettük komolyan. Szórakozni jöttünk.

*

Arra még tisztán emlékszem, hogy fagottal kezdődött, és a zenészek mintha indokolatlanul többen lettek volna, de legalábbis ránézésre rettenetesen kényelmetlenül érezték magukat. Az első percekét még helyeink elfoglalásával töltöttük, hol máshol lettek volna, mint a nézőtér kellős közepén. Fauve persze rettenetesen élvezte a helyzetet, szándékosan ügyetlenkedve, akit lehet meglökve igyekezett helyét elérni. Közben levert pár tollat, és felkavart egy két frizurát, majd mikor leült, kihúzta magát – amúgy sem volt épp alacsony –, és tarkóján összekulcsolta ujjait. Elhelyezkedett.

– Izgalmas, ugye? – kérdezte a mellette ülő lornyonos idős hölgyet, akit már amúgy is eléggé bosszantott könyöke, nemhogy ilyenekkel zavarja. A kettőnk közt ülő Jeune igyekezett meghúzni magát, és kimaradni extrovertált barátunk műsorából, megpróbált inkább a táncosokra figyelni, a jobbomon ülő Noirceur pedig röviden és halkán összefoglalta, miről maradtunk le eddig. Nem értette, miért kérdezem őt a legyekről, de ráhagytam, nehogy még a végén őt is csak jobban idegesítsék. A kezdeti zavaró zene megváltozott. Hirtelen gyorsabb lett és nagyon hangos, egyesek felkapták fejüket, megijedtek. Elkezdődött a tánc, semmit se értettem, de tetszett, amit a színpadon láttam, bár nem tudtam hova tenni a rettenetes népi jelmezeket, de tetszett. Erőszakos volt.

Fauve ekkortájt kezdhetette el menetrend szerinti csínytevéseit. Őt nem érdekelte a tánc, sőt csak előnyére vált a zavar, amit a zene keltett az emberekben. Csendre intette a mellette ülő hölgyet, és finoman benyúlt az előtte ülő úr széke alá

annak kalapjáért. Várt. Összehangolta tervét a zenével, és a megfelelő pillanatban tulajdonosa fejére csapta a kalapot.

Nem ő volt az egyetlen, aki jobb elfoglaltságok után nézett. Már a darab eleje felkavarta a nézők nagy részét. Egyesek igyekeztek megőrizni méltóságukat, mások még szakértő tekintetet színleltek, de voltak barátomhoz hasonló bátor emberek, akik nem bánták a jegyre kidobott pénzt, viszont úgy gondolták, hogy ez már az első percekben feljogosítja őket a mű kritizálására. Sokan megengedtek maguknak egy-egy hangos bekibálást vagy füttyszót. A táncosok már ebbe a felhevült helyzetbe érkeztek, és Fauve is ebben lelte legnagyobb örömét, főleg amikor áldozata dühéből hozzávágta a fejére húzott kalapot a kettőnk közt ülő szerencsétlen Jeune-höz. Hiába mentegetőzött, innentől nem volt visszaút, az egész színház megőrült. Talán a zenészek is csak taláalomra játszottak, de a táncosok egész biztos elvesztették a fonalat. A tömeg zaja elnyomta a zenét, sőt a koreográfus hangos utasításait is. A közönség magasabb polgári körökből való tagjai rettenetes modorral hangoztatták pénzügyi veszteségeiket az estét illetően, az alacsonyabb státusz képviselői pedig igyekeztek felzárkózni műértő feljebbvalóikhoz, és szintén kiabálva tettek panaszt. A közönség őrzöngött, a szitkok és gúnyos nevetések tengeréből többen felálltak, egyesek, hogy elhagyják az épületet, mások, köztük barátom áldozata, azért, hogy fizikailag is kinyilatkoztassák felháborodásukat. A közönség dühös volt. Balomon verekedés tört ki, és sem a darab lágyulása, sem a lámpák felkapcsolása nem nyugtatta meg a nézőket. A zene aztán mintha újra egyre vadabb lett volna, mintha minden hang pontosan a várt mellett szólalt volna meg, és közben mindent elleptek a legyek. És én semmit nem tehettem, testem cserben hagyott. És Fauve-ot leteperték. És Jeune állta valószínűleg eltört. És Noirceur hallgatott és figyelt. És a közönség őrzöngött. A társadalom egy pillanatra kilépett a medréből.

Aztán végre megszabadultam. Akkor csak sejtettem, hogy az időzítés felsőbbrendű erők közrejátszásának köszön-

hető mindössze. Tudatom teljesen kitisztult. Megláttam hatalmas ellenségem. Lassan húzta végig bolyhos fekete testét az előttem ülő, feltehetően amerikai újságíró szőke tincsei közt. Tudtam, eljött az egyetlen esélyem. Lecsaptam rá. Lecsaptam, de a légy addigra eltűnt. Az amerikaiit viszont egyáltalán nem zavarta, hogy fejbe vágtam, annyira magával ragadta az előadás, így hát megtettem újra. És újra. Megpróbáltam felvenni a zene ritmusát. Nem tudom milyen kémiai folyamatok uralták el idegpályáimat, de mintha minden egyes idegszálamat valaki csak azért feszítette volna fel egy hárfa keretére, hogy miután eljátszott rajtuk egy végső, lélekrázó disszonanciát, eltörhesse saját kezeit. Az utolsó két dolog, amire emlékszem, a színház mennyezetének hatalmas fehér rózsája, és az, hogy a színpadon egy fiatal lány halálra táncolja magát.

*

Le Chat Terrible – állt a kocsmá bezárt kapuja felett. Mi a kapu mellett ültünk ketten, a földön. Hosszú volt az éjszaka, már hajnalodott. Jeune ellátásra szorult, de megmarad. Fauve-ot elvitték, és akkor még nem tudtuk, a történetek után egyáltalán kiengedik-e. Én kijózanodtam. Noirceur pedig majdnem egész este hallgatott. Lehet, hogy csak kimerült volt, nem lett volna vele egyedül. Sok minden történt velünk, és akkor már abban sem voltam biztos, hogy tényleg beengedtek-e minket a színházba, vagy csak az abszint bolondított meg. Lehet, hogy az egész csak én álmodtam össze. Miért történt volna bármi hasonló pont Párizsban? Mindig azt hittem, az emberiség, velünk az élen, előrefelé halad. Fejlődik. Nemcsak hogy képes elérni dolgokat, de amit egyszer a szájába vesz, azt meg is tudja érezni. Barátom, akinek fekete szemei olyan mereven tekintettek előre, mintha ő lett volna az egyetlen életben maradt szemtanúja a történeteknek, később hosszasan kifejtette véleményét, de akkortájt nagyrészt hallgatott, tetszett neki a tánc is, és a zeneszerzővel is igazán meg volt elégedve.

A másorról nem is beszélve. Szereti az ilyen örült dolgokat.

Inflálódás

(Torino–Lazio 1:3)

valami meccs mindig megy a kocsmákban.
és unalom, mikor még sincs miről beszélni,
pedig azt hittük, majd sok mindent kell mesélned.
többen csak most érkeznek.
hajnalban teniszmeccseket is szoktam nézni,
csak mióta elmagyaráztad
a szabályokat, kevésbé izgalmas.

idézetek, amikor nem terelem a szót, mesélem,
hogy verseket álmodom, és mérhetetlenül unom.
főleg az ilyeneket.
igazán nagyra nőnek a tétek, lesz vesztenivalóm bőven.
de feltűnt, hogy pár nap alatt értéktelenedik, az is, amiket
mondtál.
persze *ami nem inflálódik, az nincs*.
talán ma aludni is tudok valahol, mert otthon az már
nem megy.
csak ne mutass irányt, ne ígérj, hagyj meg nekem az előnyt.
a látszatot, hogy így marad, és hogy egyszer lesz minden,
ami eddig...
és ez megtart majd, amíg a szobám végső esélyeiben,
kiegyenlít az előre kiszámítható büntudat.

Pesti lányok

mondjuk egyszer délután,
nem csak este, későn találkozunk.
mindig mindenhez
így fogunk hozzá.
milyen vagy délután.
biztosan egészen furcsa. ahogy képzelem.
félek, hogy már nem férünk bele az őszbe,
kényelmetlenné válnak az itthoni karosszékek,
és tél lesz, és összekeverem az éjszakát a sötéttséggel.
hiányzó őszinteségem vagy, ami fülbe súg,
hogy ez nem egy igazi öl volt,
csak így támaszkodom.
borzasztó messze, egy délutánt,
hogy ne legyen hányingerem,
és elhívjalak magunkhoz, ide,
és egy kád meleg vízben elmeséljem,
amiről igazából alig tudok.
hogy itt más, innen van a borzasztó messze mindig.
és fecsegnék, hogy idén úgy érzem lesz hó, igazi, régi fagyok.
hogy mióta nincs macskánk, a madarak mindent,
hogy mióta nincs kutyánk, visszanyúlt a fű a kerítés mellé.
megmutatnám a kertet a fákkal,
mésszel lefestett fehér törzsüket,
amiről évekig nem tudtam, mi értelme.

Békési Ervin: *Vetkőztess le!*, 2013
festett és faragott körtefa, 22 × 26 × 22 cm
Réti András gyűjteménye

Rizstej

A túl sokat használt cipődbe szinte már
ellenállás nélkül teszed a lábad.

A maradék kávé kiöntöd, pedig rizstej van benne,
és drága, de neked csak azt szabad állítólag.

Két zár és a heveder. Magad után a kulcsok zöreje.

Végig a körfolyosón, lábbal hajtod be a hideg vasrácsot,
Már fel sem tűnik, hogy a lépcsőn rohanva mész le,
benned maradt valami késés.

Kilépsz, ez a zaj már jó barátod, megálló felé indulsz,
metróval sokat, villamossal egyet.

Általában te szállsz ki elsőként a vagonból. Sőt mindig.

Minden járdán, feljárón jobbra tartasz.

Nem gondolsz jobban rám, csak mint máskor úgy.

Megérkezel. Most látlak másodszor, azt hiszem.

Itt vagyok. Pár perc után mindent észreveszek rajtad.

Tulajdonképpen nem is kellene tovább csevegnünk.

Tudod, egyre kevésbé hiszem, hogy a tévedések
nem pazarlások.

Hazafelé tartok – kedves, téli este van –,
villamossal egyet, metróval sokat.

Járásával megegyező

Ez már mind következmény.
A tengerszint-emelkedések.
És én is.
Egy heg a bőrön, mondjuk megégetted,
mikor még másnak főztél.
És én is keresem az alkalmat
ügyetlenségeimben, hogy
maradjon nyom rólad, kezdésnek
a testen.
Nem voltam sosem ilyen,
még szerencse,
hogy nem korábban találkoztunk.
Talán nem is szeretnél.
És azt most nem engedhetem meg magamnak.
Bár tudom, hogy visszakaparni valami
törtetlenül fehér szüzességbe semmiképpen sem lehet.
Vagy elhallgatni mindent.
De te még tényleg elhiszed, hogy léteznek véletlenek,
okosabb lenne okokat keresni.
Én könnyen leszűrhető tanulság lettem,
de mégsem elmesélhető. Nem.
Csak az, ami történik, az, hogy vagy,
és a járásoddal megegyező sarokkopogások
mintha egy-egy méter tengert jelentenének.
Régfől fogva élünk itt, és még legkevésbé sem ismerem
ezt a várost, utaznék,
hogy elébe menjünk az emlékezetnek.
A külső kerületekbe, csak mert még nem voltam.
Ébredni kívül, nagy levegőt éhgyomorra.
Elhinni, hogy megroppant felfüggesztések
tartják csak a kora esti égboltot. Ahogy mesélem.

Hogy süket a városliget, és nem folytatom,
mert végül meggyőznél, hogy mindegy hol.
Bennem nincsenek kerületek.
Maradok észrevétlen, ahogy a pár csepp délutáni eső.
Ennyit hoztak az olvadó tengerek,
ez lesz a nyomunk, mert úgy szívtál magadba,
mint kristálycukor
a forró vizet.

ÉLES

(regényrészlet)

Hazavonatoztunk anyámékhoz, olyan mélyre ette magát minden porcikánkba a rettegés, hogy a kisváros lassúságától vártunk menedéket. A lakásban se bírtunk többé létezni, az is a város része volt, a városban pedig egyik napról a másikra drasztikusan megszorodtak a rendőrök, az ablakból láttuk, ott tömők a pofájukat minden gyorskajaldában, ott állnak minden utcasarkon, ott settenkednek a kocsiikkal minden sikátorban, és, akárha az egyenruhájuk tartozéka volna, az arckifejezésük is ugyanaz, mert eldőlt már minden, fölösleges paráznunk, a kirakós utolsó darabkáját is a helyére tették rég, s egyedül azért hagynak békén még egy kicsit minket, hogy rendesen szétmarcangolhassuk magunkat, miközben a négy fal közt kuksolva szokjuk a bezártságot. Suttogva beszélünk és keveset, kenyérért se mertünk lemenni, nem mintha falásnyi étvágyunk is lett volna; egyetlenegyszer tettem ki a lábam a házból, a rajtaütés másnapján, kora reggel: Katje addig sose használt alapozót, most viszont két dobozzal is vásároltam neki, hogy tüntesse el a monoklit, amit az öklöm hagyott maga után, *nem, nem érdekel, hogy nem látja senki, csináld!* Azzal próbáltam nyugtatni magam, hogy a sokkoló biztos nem az oroszipiacon, hanem valahol jó messze, menekülés közben esett ki a zsebemből, és különben is, amikor megvettem, lesmirgliztem róla a márkanévet meg a szériaszámot, tehát az ég adta egy világon nincsen rajta semmi, amibe belekapaszzkodhatnának a zsaruk – azt a bűvös szót, hogy ujjlenyomat, se én, se Katje nem mertük kimondani.

Az első huszonnégy órában nem tudtam, gyilkos vagyok-e vagy sem, a vécére is lappal mentem, egyszerre három-négy hírportál volt megnyitva a Mozillában, percen-

ként frissítettem az oldalakat, lestem, mikor jelenik meg valamelyik címben az oroszpiac. Aztán egyszer csak ott volt, a hírből kiderült, az áldozatot, noha belső vérzéssel, feji traumával és törött bordákkal került kórházba, nem fenyegeti semmilyen veszély, ami eléggé meglepő és szerencsés, tekintve, hogy jó pár órát töltött eszméletlenül az éjszakában, mi több, kisebb csodának számít, hogy hajnalban magához tért, és el bírta vonszolni magát a legközelebbi taxiállomásig, ahonnan a sofőr meg se állt vele a sürgősségi felhajtójáig. Ezután a rendőrségi szóvivő nyilatkozata következett, miszerint az áldozat még nincsen olyan állapotban, hogy kikérdezhessék, de nagy erővel dolgoznak, hogy kézre kerítsék a tettest vagy tetteseket, jelenleg a bizonyítékok elemzése és a tanúk felkutatása folyik. Merthogy lesznek, az egészen biztos.

*

Legszívesebben az országból pucoltunk volna el, de a sokáig kihagyott portyák meg a lézerezések miatt csak két vonatjegyre futotta a büdzsénkből. Egy éjszakai járatot választottunk, minél kevesebb tekintet elől akartunk bujkálni, sarokról sarokra, kapualjtól kapualjig lopakodtunk a pályaudvarig, a frász tört ki, valahányszor autó közeledett a hátunk mögül, még a szemetesekocsi saroglyáján kapaszkodó kukásokon is kék egyenruhát láttunk. A vonaton szanaszét dőlve, tátott szájjal aludtak az utasok, néha cipőkopogás ellenpontosza a kerekek csattogását, félősen húzódtunk össze az ülésen, valahányszor a kalauz elsétált mellettünk. Egyedül bennünk nem tudott megragadni a vagon füledt nyugalma, az ablakban elsuhanó, szilánkosra fagyott tájat néztük, kifent fogak voltak odakint a fenyők sziluettei.

Félúton járhattunk, hajnalodott, munkások szálltak lefelé, amikor az egyik állomás nyüzsgésében két tányérsapkát pillantottunk meg. Homlok részükön szigorúan csillant a jelvény, a rendőrök is ugyanezzel a keménységgel markolták

meg a vagonlépcső fogódzkodóját, egyetlen másodperc, és már fönt is voltak. Moccanni se bírtam, talán fel se állok, ha Katje nem kezd el ráncigálni, *szedd össze magad, hozd a csomagokat!* Füsskabátos, megfáradt melósokat löktünk félre, *hová-hová, mitől olyan sietős?* szólt be egy borízú hang, *biztos elcsicsikáltak*, kontrázott a másik, *ezeknek az egyetemistáknak semmi gondjuk az életben.* Mindenhol csak testek voltak, vastag vállak és széles hátaik, valahol hátul pedig a rendőrök, éreztem, hogy közelednek, és tudtam, egyetlen szavukba kerül, hogy körülöttünk az összes, nehézségek mellett edződött térd meg láb meg könyök meg kéz megmozduljon, és szemvilanás alatt fossá őröljön mindkettőnket. Mire nagy nehezen átvergődtünk a tömegben, azt is elfelejtettem, mit kell csinálni a vagonajtó fogantyújával, álltam egy helyben, és néztem tehetetlenül, míg nem Katje félrelökött, és egy határozott rándítással elfordította a reteszt. Peron ezen az oldalon nem volt, a töltés jégbe fagyott köveire ugrottunk le, gyorsan átbújtunk a szomszédos vágányon várakozó tehervagonok ütközője alatt, azon túl pedig csak egy keskeny mezősávon meg néhány törmelékpucon kellett átrohannunk, és kint is voltunk az országúton.

Halványan hunyorogtak az útjelző táblák, a havat szél gyalulta, száraz volt és vágott, akárcsak hátunk mögött az indulást jelző mozdonyfütty. A vonat, rajta a rendőrökkel, munkásokkal meg mindenféle békésen szendergő emberekkel lassan kivánszorgott az állomásról, és magával vitte az utolsó szélfuvallatok süvítését is, vastag csend tapadt a környékre, árnyék se moccant, szinte fáj a kimerültség. *Stop-polnunk kell*, mondta Katje, *menjünk fel addig a hídig*, mutatott a távolba. A forgalom gyér volt, lassítás nélkül húztak el mellettünk az autók, mondjuk az is igaz, hogy nem nagyon nyújtottuk a kezünk, idekint, a semmi közepén, nyugodt volt minden. Aztán feljött a nap, és a felhők is eltakarodtak, a vakító fényben még kevesebbet láttunk a világból, leültünk a híd betonkorlátjára, *el tudnék itt létegetni*, mondta

Katje, én is, feleltem. Később felállt, besétált a hómezőbe, letolta a nadrágját, pisilt, én meg hosszú idő óta ismét megkívántam, és ettől óhatatlanul eszembe jutott az is, hogy miért nem kívántam meg annyi ideje, hogy igazából a félelem és reszketés a mi valódi létállapotunk, ez az idilli üresség pedig csak illúzió, amiből jobb minél hamarabb visszazuhanni a szarba, hacsak nem akarjuk, hogy ideiglenessége a kelleténél jobban fájjon. Visszamentem hát az útra, kabátom gallérjába rejtettem borostás bűnözőpofámat, és az első arra járó autót lemeszeltem. Körülbelül a vonattal egyszerre értünk haza, anyámék lezavarták a szokásos ujjongásparádét, úgy csüngtek Katjén, mint a karácsonyfadísz, megállás nélkül locsogtak-kérdezősködtek, *olyan jó egy kicsit látni titeket, hogy megy az egyetem? Megyeget, bólogattunk, mire apám, hogy ne csak megyegessen, muszáj elvégezni, másképp mehettek banditának, nem?*

*

Nagyjából az egész anyáméknál töltött időt átaludtuk, oda-haza legalább annyira biztonságban éreztük magunkat, hogy a szemünk le merjük hunyni. És amúgy is megérte azért a néhány tompa, ébredés utáni másodpercért, amikor még légüres tér az agy, és nem juthatott eszünkbe az a rengeteg mizéria, amin elalvás előtt rágódtunk. A hírportálokról továbbra se kattantunk le, pláne miután új infók derültek ki a széplelkűről, arról nem írtak, hogy egy lánnyal volt a támadás pillanatában és a támadóról is csak homályos személyleírást tudott adni, *de a személyleírás akkor is személyleírás*, mondta Katje, és elsírta magát, *mi van, ha egyszer csak bevallja, vagy már kiszedték belőle, hogy velem volt?!* Késébeesetten próbáltam bemagyarázni mindkettőnknek, a rendőrség hiába próbálná lenyomozni az ip-címet, amiről a széplelkű milliomos a válaszleveleket kapta, semmi nincs, amibe belekapaszkozhatnak, most már ugye érti, miért nem engedtem, hogy a kalózprofilokba meg a kamu címek-

Békési Ervin: *Isa pur*, 2013
faragott abachifa, talált tárgy, feketeföld, 94 × 90 × 25 cm

be az otthoni laptopról vagy a telefonjáról lépjen be? De hiába varrtam el minden szálat magunk után, egyfolytában azon ettem magam, mi van, ha az egyik nyomozó okosabb, mint én, és rábukkan valamire, ami nekem elkerülte a figyelmem? A körömolló már nem segített, éreztem, begolyózom, a fejemet ütöttem az öklömmel, tiszta erőből, ahogy értem, hátha lecsitulna odabent a rettegés meg a lelkifurdalás, és legalább pár percig békén hagynának, de semmit se ért. *Lefogytál, fiam, mondta anyám, csak nem sportolsz valamit? De igen, feleltem, gyúrok.*

*

Voltak dolgok, amikről nem mertünk beszélni. Távol tartottuk magunkat a sok *mi lenne ha-tól*, nem szabadott még csak gondolni se arra, hogy én mit csinálnék, ha. Hogy ő mit csinálna, ha. A mi ilyenkor megszűnt létezni, halott névmás volt. Ahogy a lesz is halott létige.

*

Tíz napot ültünk otthon, és maradtunk volna többet is, ha apám nem kezd el aggodalmaskodni, *mi tényleg nagyon örülünk, hogy itt vagytok, de nem lesz baj, hogy ennyit hiányoztok a kurzusokról, nem fognak kirúgni?* Hagytuk, hogy felpakoljanak egy csomó ennivalóval, és kifuvarozzanak a vonatállomásra, a váróterem ajtajában kivártuk, míg eltűnnek a kocsival az útkereszteződésben, aztán málhástól-mindelestől elindultunk a buszpályaudvar felé, Katje szüleihez mentünk, próbáltuk minél jobban elodázni a visszatérést a veszélyzónába. Akkoriban egy vonzástörvénynek nevezett hülyeség volt az aktuális sláger, *az egésznek az a lényege, magyarázta az anyu, hogy ha eléggé koncentrálnak a pozitív dolgokra, és képzeletben a lehető legintenzívebben éljük meg az általuk okozandó örömet, akkor előbb-utóbb a valóságban is magunkhoz fogjuk szippantani őket, igazából porszívók vagyunk mindannyian, az univerzum meg tele van sok-sok örömmel, csak*

fókuszáltnak kell lenni és kitartónak, a lényeg az, hogy megállás nélkül szívjunk.

Elkeseredésemben néha azon kaptam magam, hogy én is porszívó vagyok, és Katje se állt jobban, miután eltanulta a mutertől az alapokat, két kiakadás közt koncentrációs gyakorlatokat kezdett végezni, kilégzés-belégzés-kilégzés-belégzés, így kell idevonzani a megoldást az életünkbe, meglásd, okés lesz minden. Halálosan szüksége volt valamire, amivel befolyásolhatja a befolyásolhatatlant, annyira hinni akart ebben a baromságban, hogy azon estén, amikor anonim rendőrségi forrásokra hivatkozva megjelent az újabb hír, nem is annak örült, hogy talán még ép bőrrel is megúszhatjuk a dolgot, hanem azt vágta a fejemhez, *lám-lám, feldughatod magadnak a cinizmusodat, mégse teljesen zakkantak anyámék, úgyhogy ezentúl bármit mondanak, neked kuss a neved, megértted?* Főoldalas anyagban foglalkozott egyik hírportál az üggyel, kiderült, nem elszigetelt incidensről van szó, egyre több jel mutat arra, hogy a helyi alvilág áll a támadás mögött, nekik szokásuk így rendezni a számlát azokkal, akik túlságosan nyakaskodnak a védelmi pénzek kapcsán, a széplelkűt meg a cégét is többször megfenyegették. Ez viszont nem volt elég a boldogsághoz, *az is lehet, hogy diverzió,* mondtam Katjének, *suttyó rendőrségi taktika, amivel azt akarják elérni azok a rohadtak, hogy az igazi elkövetők biztonságban érezzék magukat, és előbújjanak a fedezékből. Gondolj csak bele, hallottál te még olyanról, hogy ennyire kitálaljanak az újságíróknak? Ezek inkább kussolni szeretnek, ködösíteni, úgy nem látszik annyira, milyen szarul űzik az ipart.*

Másfél hetet ültünk Katje szüleinél, sose mentem el tőlük olyan nehéz szívvel, mint akkor. Az anyja indulás előtt megszórt egy jó adag védelmező energiával, *aggódunk miattatok,* mondta, *olyan durva az a város, hallottátok annak a szegény vállalatigazgatónak az esetét? Hogy milyen emberek vannak manapság, szörnyű.*

*

Ilyesmi lehet a vihar előtti csönd, gondoltam, de többé nem halogathattuk a visszatérést. A város nyugodtnak mutatta magát, békésnek, szinte otthonosnak, és ettől csak még baljósabb lett a légkör, ennek ellenére próbáltam visszatérni a normális kerékvágásba, mást úgyse tehettem, hátha a ránk leső veszély elunná magát, és elvonulna valaki mást fenyegetni, vagy ha nem, hát jöjjön, aminek jönnie kell, nem bírtam már. Ismét bejártam az egyetemre, beesett arcommal, karikás szememmel tökéletes archetípusa voltam annak a pszichológushallgatónak, aki azért jött erre a szakra, mert tízszer súlyosabb problémái vannak, mint jövődóbbeli pácienseinek, és a hírportálokon is ezerszer újraolvastam a cikkeket, úgy elemezgettem őket, akár egy elmebeteg hermeneuta, vajon mire céloztak ezzel, vajon miért ezt írták, és nem azt, vajon tényleg így van, és nem úgy? Egyben viszont biztos voltam: rám a kékek összehajtott újságot tennének, hogy ne hagyjon nyomot a gumibot, őt meg vetköztetnék, és aztán egymás után, szépen sorjában. Egész éjszakákat töltöttem álmatlanul, Katje nyöszörgése-hánykolódása nem hagyott elszunynyadni, de nem ráztam fel, mert akkor én aludtam volna el, és engem kezdtek volna kergetni helyette a rémek, ahogy kergették is azokon az éjszakákon, amiken előbb nyomott el az álom, és Katje virrasztott mellettem tétlenül és szóttanul.

*

Muszáj volt valahogy kikerülnünk a húsórlóból, már azt terveztem, felnyomom egy anonim hívással valamelyik városzerte népszerű nehézfiút, amikor robbant a hír, egy egész baráti társaságot kapcsoltak le a kommandósok, több hete előzetesben volt egy verőlegényük, aki csak addig volt erős és bátor, amíg baseballütővel meg boxergyűrűvel turbózta az önbizalmát, de miután kattant csuklóján a bilincs, nem kellett sok neki, hogy csiripelni kezdjen. Régóta figyelte őket a rendőrség, szerintem meg se próbálták letagadni a széplelkű milliomos megverését, jelentéktelen kis affér volt ahhoz

képezt, hogy élve temettek el embereket, miután tízesével verték be a fogpiszkálókat a körmük alá, a kékek meg valószínűleg örültek, hogy ezt is a nyakukba varrhatják. Katjével akkorát ünnepeltünk, mintha gyerekünk született volna, a nagy örvendezésben eszünkbe se jutott, talán nekünk kéne újjászületni, banálisnak tüntek a végigstresszelt hetek, mesziról néztünk vissza rájuk, fölényesen. Elmúltak, túléltek, mehetett az élet tovább.

*

A jóisten is azt akarta, hogy csináljunk tovább. Különösebb dilemmázás nélkül döntöttünk a rajtaütések újrakezdése mellett, elhatároztuk, csiszolunk a módszereinken, művelési területünket vidékre helyeztük át, bőven akadt kisváros a környéken, ahol csak pár tunya, kikopott fakabáttal kellett számolnunk. Valahogy alázatosabbak lettünk, nem szórtuk már úgy a pénzt, tettünk félre rendesen; eleinte vonattal vagy busszal jártunk le, aztán vettünk egy nullkategóriás, de működőképes tragacsot, Katjének érettségi óta volt jogosítványa, könnyen visszarázódott a vezetésbe. Balesetek miatt már nem kellett aggódnunk, se sokkoló, se egyéb támadóeszköz nem volt nálam, kizárólag gázsprével dolgoztam, a módszer egyszerű volt és hatásos, Katje találta ki, amikor kijelenttem, soha többé nem akarok egyetlen ujjal se hozzáérni senkihez, az én kezemhez legfeljebb a saját vérem tapadhat. Egyedül az időzítésre kellett ügyelnünk, a lényeg az volt, hogy amint megérkeztek az előre kiszemelt zugba, Katje leguggolt egy kis bó nyálú aperitifre, de mielőtt bármit is csinált volna, bokáig lerántotta a delikvens nadrágját, teljesen járásképtelenné téve őt, én meg a nadrágszíj zörrenésével egyidőben előpattantam a búvóhelyemről, és az arcába toltam a sprét. Nem is a szemükbe-orrukba-szájukba zúduló permet blokkolta le őket, inkább az ijedtség, fel se fogták, mi történik, mialatt Katje villámgyorsan kikapta zsebükből a pénztárcát, majd felszívódtunk az éjszakában. Sajtóvissz-

hangunk egyáltalán nem volt, senki se akarta kitenni az ablakba, hogy akció közben kizsebelte egy prosti. Továbbra is rendes, korrekt munkások maradtunk, a megcsapolt pénztárcákat, miután letisztogattuk róluk az ujjlenyomatokat, becsúszattuk egy közeli postaládába, hogy az iratok szépen visszavándorolhassanak a gazdáikhoz. Ekkoriban történt, hogy annyira kevés pénzt találtunk egyikben, ami távolról se lett volna elég az előre megbeszélt tarifára, vajon mit akart az az ember, hogy képzelte el? De ilyen dolgokról csak hallgatni szabadott, mindennél jobban féltünk a félelemtől.

„a »majdnem« tényleg majdnem mindenre jó...”

lesz egyszer egy nagy levegő,
amit megszeretsz,
majd el is kívánsz valakitől,
ha egy férfi, akkor egy nő,
nincs „bűnös”,
csak örökös vágy,
szüntelen körötted forog,
nincs „éden”, de sem „kelet”,
fordulj ki, kis barátom,
fordulj be, ahogy a nóta mondja,
de sajnálnod sincs mit,
hiszen fénykor nem is volt,
kérdés annál inkább,
de gyorsan odébbálltál,
nehogy újra előkerüljön,
csak üdvözölnek a saját katasztrófában,
mert megtisztelő, hogy odamentél,
és van az a nagy levegő,
megszeretted, elkívántad,
beszívod, tüdőd tüzétől eltelik,
a buli ott van, ahol te,
de beszorul a cirip a tücsökbe,
a túlélés voltaképp a legnagyobb bűn,
és van abban valami virágzó tehetetlenség,
ha valaki egyszer csak egyes szám harmadik személyben
kezd el beszélni magáról,
nincs bennem szeretet, de sem boldogság,
álmomban nem működött a *space* a klaviatúrán,
és minden, amit egybeírtam, összeragadt teljesen.

Békési Ervin: *Kritikusok*, 2010
faragott körtefa, 8 × 7 × 9 cm

Fák, amelyek nehéz álmokat vajúdnak

Békési Ervin szobrairól

El tudja-e bárki felejtetni a *Taxidermia* teknőjelenetét? Ahogy beavatottként forgunk a hatalmas és erős fakád körül, amelyben egymásnak adja át a helyét a bedagasztott kenyértészta, mosott ruha, felaprított disznó, gőgicsélő újszülött, beszapozva lubickoló nő és felravatalozott halott?

Békési Ervin szobrait nézve a teknő és annak testvérformái, a bölcsők, ágyak, koporsók és egyéb medenceszerűen kivájt fahasábok szintén az élet dióhéjaivá változnak át. Mindegyiknél jobban igaz ez az *Isa purra*, amelynek az alapteste egy eredeti, már több nemzedéket is kiszolgáló teknő. Fából faragott zsák hever benne: porhüvely, melynek száján hamu perreg ki, a másik, összevarrt vége pedig mintha apró lábakra simulna rá. S valóban, a hamuszák egy csecsemő pólyájáról levett minta alapján készült. Békési szobra ugyanis a címként választott idézetének forrásával, a *Halotti be-*

széddel együtt vallja, hogy alapvetően mindannyian por és hamu vagyunk. Sőt, a fiatal szobrász műves metaforája *memento mori*ként egy másik mellbevágó üzenetet is sugall. Azt, hogy az embernél sokszor az egyszerű használati tárgyai is maradandóbbak. Hiszen a teknő nemcsak végigkísér a földi éveken lassan kopó húségével – miközben bölcső módjára védelmez, majd enni ad és felfogja a test szennyét –, de túl is élheti azt, aki a gyermekét fűrésztötte benne, netán ő maga feküdt még ott csecsemőként. A végtelenül egyszerű teknő hiába csak egy göcsörtös, időnyűtte, sokszor sarokba állított tárgy, mégis hosszabb életű a gazdáinál, s pusztá fennmaradásával figyelmezteti az élőket, hogy milyen kevés is az ember.

Az *Isa pur* teknőjét – mint rusztikus *ready made*-et – a nagyanyjától örökölte a szobrász, akinek *Jövő hét* című munkájával állított emléket. A koporsóra emlékeztető módon kifaragott cseresznyefatörzsben szinte már nem is álmokként, hanem az unoka látomásaként jelenik meg a nagyszülői ház asztala. Az organikus alapformába szigorú geometriával bemetsződő, kubusos tér, a nyekkenve megtörő fatányér,

az azon felejtett, elszáradt kenyér mind a halál kérlelhetetlenségével szembesítenek, s a környezetükben még a máskor derűs, piros kockás abrosz is szúrósan cakkossá, szabályos ráccsá válik. (Hasonlóan ellentétes érzetek, – József Attila *Ódájából* kölcsönözve – a „lány bölcső” és az „erős sír” ágyazódik egymásba abban a még csak részben elkészült tárgyban, amely a szobrász óbudai műtermében vár a faragókésre.)

Mint az eddigiekből is látható, Békési alkotásai a földi valóság határmezsgyéiről: világrajöveletekről, halálokról és álmokról szólnak. Be- és kilépésekről. Azt igyekeznek megmarkolni, ami még majdnem az életen innen van – vagy ami már éppen túl esik a földi lét testsáncán.

Nem felületességből sorolom ehhez a törékeny tartományhoz az álmokat. Meglátásom szerint Békési Ervin – szép számú – álomszerű szoborkompozíciói szintén a földi valóság széléről erednek, mert a realitás elemeit mutatják meg, de olyan távolságból, ahol az azokat renddés szervező szabályokkal és kapcsolatokkal már nem kell törődniük. Ezek a szobrok ugyan nem terhesek a születés előtti és a halál utáni léttel kapcsolatos kérdésekkel, az életre

viszont kívülről tekintenek. (Békési műveire egyébként is jellemző, hogy felülnézeteket, átfogó látványokat kínálnak fel, sőt, egyes kompozíciói – mint az *Alatta, felette, benne*, a *Kilenc* és *Az alvó egér álma* – színpadszerűen rendezettek.) Itt értelmüket veszítik a megszokott irányok és a fizikai törvények, elszabadulnak a léptékek (a hamutartó nagyobb, mint a kilátótorony; a molylepkék akkorák, mint a szalmabálák). Ugyanakkor a formák korántsem ködösek vagy elmosódottak (mint az álmokképek esetében gyakran), hanem éppen ellenkezőleg: tűélesek, részletgazdagok.

Az álmos szobrok között két olyat találunk, amelyeknek része maga az ágy (a teknő újabb testvérformája) is. A *Gyermek álma 1991-ből* című műben a gyerekágy, egy telefonpózna vezetőkeit síneként használva, kabinként csúszik. Bár a fekvőhely üres, a libegő kiságy látványa mégis nyugtalanító – és különösen annak tűnik, miután a néző megbizonyosodik arról, hogy a póznák egy olyan ablakon vezetnek be, amely nem házfalon, hanem a föld felszínén nyílik. Szintén különös helyen van az ágy az *Alatta, felette, benne* című installáció dobozkompozíciójában (a láda felső faláról lóg le).

Mégsem lehet biztosan azt mondani, hogy az alvóhely került rendellenes pozícióba, mert a megszokott tájékozódási pontok itt nem segítenek. A függöny ugyanannak a „gravitációs mezőnek” engedelmeskedik, mint a „felette fekvő” ágy, miközben alattuk a hatalmas fa épületnek tesszik (bejáratként nyílik fel a törzse), a körülötte elszóródó apró házak pedig felhúzódnak az oldalfalra is. A kicsiszolt munkában – emberi számítás szerint – három irány ékelődik egybe, „igazából” az álom gőze csapódott le ilyen formában a láda négy fala közé. Hasonlóan szubtilis és álomittas alkotások az ismét csak kifaragott fatörzsbe installált ikerszobrok: a *Közös földön* és a *Saját földön*. Bár nem látunk fekhelyet, az álomszerűség ezen művek esetében is tagadhatatlan. A félköríves fatesteken félköríves medrek húzódnak végig: úgy tűnik, a természet – miniatürizált formában – csatornát vágott magának a szobrász dolgozóasztalába. A különös látvány úgy magyarázható a legjobban, hogy az álom és a valóság szó szerint egymásba folyik és metsződik. A művek első pillantásra olyan élesen válnak szét eltérő léptékű és összképű „medrekre”, illetve „partokra”, mintha az egyik

farönk peremén pihenő sniccer metszette volna ketté azokat. Az átjárási lehetőség azonban megmaradt a két mikrokozmosz között: a nádas-mocsaras vadászterület tintatavát a dolgozóasztalon felborult kalamárisból kifolyó tinta táplálja, a kilátótornyok pedig mintha csak azért épültek volna az álommederben, hogy a lakói felláthassanak a „valóság” szintjére.

Születés, halál, álmok. Mindez nem kizárólagosan, de mélységesen emberi. Ezért szembeszökő, hogy emberek elvétele sem tűnnek fel Békési formái között. Csak közvetetten vannak jelen, az emlékeik, félelmeik, álmaik és tárgyaik révén. (Az emberi test lenyomatként is csak ritkán, és akkor is a – fából faragott – textilen átdomborodó törzs vagy lábak formájában sejlük fel.)

Emberek helyett állatokat látunk, Békési műveinek főszereplőit, akikkel szobrász Ezópusz módjára játszatja el nagy, morózus témáit és különös álmoképeit. Békésinek, ahogy kitüntetett fafajtája, úgy kitüntetett állatfaja sincs. Igaz, rovarokat feltűnően sokszor ábrázol, s azok mindig ijesztően eszes vagy erős kártevőként tűnnek fel, amelyek nyugtalanságot szivároztatnak magukból. Már az is hagymázás, ahogy

az üres tányéron katonák módjára sorakoznak méretes-húsos legyek (*Mi történt, barátaim?*). Ahogy az is, ahogy a természetellenesen nagy sáska a kiállítótermi közegben „dekadensnek” ható alakjával – az emberi szem számára betegesen hosszú lábaival – eszelős módjára szedi szét egy gyerek labdáját (*Vetkőztess le!*). A hiperreálba hajló kimunkálás mellett is egészen expresszív a *Kié a termény?* című szobor: az abachifába faragott búzamezőt és annak közepén a szalmabálák közé krátert rágó – a megadott léptékkal számolva több méter hosszú! – molylepkéket nézve én még a sercegést is hallom. Egy újabb rovar, a poloska vissza-visszatérő, baljóslatú szereplője a munkáknak. A „büdösbogarak” mint rosszindulatú *Kritikusok* másznak fel a posztamensre, vagy egy lesújtó hírt előlegeznek meg apró, rút és bűzölgő testükkel (*Lezáratlan, Jövő hét*).

Míg a születés és a halál az emberekkel kapcsolatban csak közvetetten, allegorikusan jelenik meg, addig Békési az állatok esetében kendőzetlenül tárja a néző elé az élet kezdetét és végét. Ezek az újszülött és halott állatokat ábrázoló szobrok ugyan érezhetően megkomponáltak, mégis a póre, természetes

látványukban, vagyis a születés és a halál közvetlen megmutatásában rejlik az értékük. A tojásból kikelő teknőösöket mintázó *Kilenc* és az étel után tátogó madárfiókákat ábrázoló *Kérdőjel – felkiáltójel* kifejezetten evokatív hatású. Már a teknősök lomha és lágy tapogatózásában ott rejlik a zsigeri életösztön, ami elementáris szintet ér el a platánfatábla egyenmű tömegéből kitörő, vijjogva a „végtelenbe derülő” fiókok megdermedt hangversenyében.

Békési Ervin is valami újba vág bele ezekben a hónapokban. A friss Derkovits-ösztöndíjas művész mostanában kerekíti le a születés, halál és álom archékérdéseit körüljáró (a szobrász saját, szelídebb tipologizálása szerint állat-, csendélet- és játékszobrokat felölelő) műveinek sorozatát, amelyhez még a 2011-es pécsi diplomázása előtt fogott hozzá. Egyelőre csak annyit lehet tudni, hogy az új szakasz, amely a teknő- és álomszobrokat fogja követni, kevésbé lesz személyes. Éppen ezek a – most bemutatott – szobrok azonban annyi bizalmat kölcsönöznek az utánuk következőknek, hogy azokat okkal várhatjuk. •

veress dani

Ügyvédek és állatok közt

Kötter Tamás: *Dögkeselyűk*, Kalligram, 2014

Kötter Tamás második kötete, a *Dögkeselyűk* ugyanabba a milióbe tér vissza, amelyet a szerző már első kötetében, a *Rablóhalakban* is ábrázolni próbált. Az egymáshoz csak lazán kapcsolódó novellák helyett most azonban sokkal szorosabban összefüggő történeteket kaptunk, melyek mind egy nagy ügyvédi iroda egyik munkacsoportja és annak egy környezetvédelmi pere körül forognak.

Bár van egy, az egyes fejezeteket összefűzni hivatott történetszál, annak a tárgyáról alig tudunk meg valamit. Magáról a perről csak annak természetét, valamint a végét ismerjük meg, az egyes fejezeteket elválasztó, a per dokumentumai közül kiemelt lapokon túl. A kötet sokkal inkább a munkacsoportra és annak környezetére fókuszál. Az előző kötet ügyvédfiguráihoz hasonlóan az ebben a kötetben szereplőket is sokkal inkább érdeklik az éjszakai partik, a pornó és a lehető legjobb nő megszerzése, sem-

mint hogy tényleges munkára pocskékolnák értékes energiáikat.

Annak eldöntése sem egyszerű, hogy novelláskötettel vagy regénnyel van-e dolgunk, mert bár rendszeresen visszatérnek ugyanazok a szereplők, az egyes történetek közti kapcsolat éppen hogy csak erősebb a *Rablóhalak* novellái közt lévő kohéziónál. Ám mivel a könyv magát *Fejezetek egy multi életéből* alcímmel aposztrofálja, kezeljük regényként, még ha ezzel kénytelen-kelletlen elfogadjuk azt is, hogy nem ismerjük a történet egészét. A teljes, nagy mű unos-untalan íródik, folyamatosan ismétlődő elemeket felmutatva, így Kötter jó krónikásként csak az érdekesebb részeket mutatja fel nekünk.

A *Rablóhalakkal* való párhuzamok nem érnek itt véget, rengeteg olyan elemmel, karakterrel találkozunk, amiket/akiket már ismerhetünk az előző kötetből is. Találkozhatunk a lelkiismeretes, ám épp ezért kollégái számára érthetetlen ügyvéddel, a felső tízezer világát kívülről és undorral szemlélő szereplővel, az ügyvédek unalomig ismételt frázisaival, valamint Annával, a végzet gyönyörű aszszonyával, aki az érte rajongó fér-

fiak pénztárcája révén tudja elérni újabb és újabb céljait.

Furcsamód minél távolabb kerülünk az irodától, a fejezetek annál érdekesebbek, színesebbek lesznek. A megszokott világtól való eltávolodás a frázisok folyamatos használatától és egyre ismerősebbé váló beszédmódtól is eltávolítja Köttert, így az ügyvédi világba be nem tagozódott szereplői sokkal erősebben hatnak, mint ugyanannak az ügyvédtípusnak az ötödik-hatodik megjelenítője. Természetesen a két világkép mindig csak konfliktusok során keresztül képes hatni egymásra, épp ezért a kötet legerősebb fejezetei épp azok, amelyekben a két világ közt állók vívódását figyelhetjük meg.

A folyamatos konfliktusok egyúttal kohéziós és szervező erőként is jelen vannak. A tüntetők állandóan ott táboroznak az ügyvédi iroda előtt, ahogy annak majd idővel csatlakoznak hozzájuk a nacionalista felhanggal a multik ellen agitáló szélsőségek, és a két fél, annak ellenére, hogy ez esetben azonosak a céljaik, retorikájuk különbségei miatt képtelen békésen megenni egymással, miközben az ügyvédek irodáik elsötétített ab-

lakai mögül folyamatosan gúnyolódnak rajtuk. A három csoport nem csupán egymást kizáró törekvéseik miatt nem tud kiigazodni egymáson, hanem azért sem, mert egy teljesen különböző világban élnek. Az ügyvédek nemes egyszerűséggel nem tudnak kimozdulni a pénz-hatalom-nő szentháromságon kívül, nem csak saját tetteiket magyarázzák vele, hanem másokét is. A kötet egyik főszereplője, Viktor minden művészi, sőt akadémiai tevékenység mozgatórugójaként a nőket jelöli meg, és bár számos szituációban úgy tűnik, igaza van, nem lehet attól elvonatkoztatni, hogy a nőkért nem létező művészi és világutazói ambíciókat hazudik össze.

A kötet legkérdésesebb pontja a nőábrázolása. Kevés kivételtől eltekintve a nő egy megszerzendő tárgy, divatos kiegészítő, melyből éppúgy a legújabb modell kell, mint karórából vagy autóból. A feleségek szerepe is ennek megfelelően – a gyerekszülésen túl – a férfiak kiteljesedésének hátráltatásában nyilvánul meg. Egyetlen kivétel akad ezalól: az ügyvédi iroda egyik tulajának lánya, épp helyzetéből fakadóan, „férfiasítva” jelenik

meg. Kapcsolatában ő a hangadó, és bár igyekszik megőrizni identitását, karaktere mégis feszültségekkel van tele. Természetesen neki is van ellenpontja, a másik tulaj fia, Zoli, aki viszont épp férfiatlanítása révén kénytelen otthagyni a jogi egyetemet.

A kötet nőképét legjobban a *Dirty Santa* és a *Vasember* című fejezetek reprezentálják. Mindkettő ugyanazokat az eseményeket mutatja be, előbb női, majd férfiszemmel. A teljesen alárendelt nő odaadó szerelemmel szereti a főnökét, míg az még gondolatban sem meri barátnőjének hívni. A kapcsolat csak a nő által újra és újra teljesített kérések révén maradhat meg, egészen addig, míg végleg be nem lép a férfi látóterébe (ez esetben ez szó szerint értendő) egy nála fiatalabb és vonzóbb lány.

A klasszikus nemi szerepek csúcsra járatásán túl azonban megjelennek ennek a kifordított verziói is. Egyrészt a fentebb is említett Anna és az ő amatőrőbb, kisebb kiadása, Kriszta, a férfiatlanított Zoli, másrészt pedig Emese, aki nem egy férfihoz, hanem kimondottan annak pénzéhez vonzódik, nyíltan prostituálva önmagát. Az egysíkú-

nak ható nőképet ezek a szereplők ugyan árnyalják, ám lényegében megváltoztatni nem tudják. A narrátor pedig kellőképpen háttérbe vonul ahhoz, hogy az ő álláspontja ne derülhessen ki, ezzel a kötet sokkal inkább korrajzzá válik, semmint megnyilatkozássá, nemcsak ezen a téren, hanem más kérdésekben is.

A fejezetek folyamatos utalásai alapján könnyen megállapítható azok időrendi sorrendje; évek hosszú folyamából van kiragadva egy-egy pillanat, melyek sokkal inkább az ügyvédi világból való fokozatos kivezetés, semmint egy lineáris egyenes mentén vannak elrendezve. Ám ez a szerkesztésmód egyúttal azt is megmutatja, hogy mennyire időtlen világban élnek szereplői. Teljen el bármennyi idő, a fiatalság megtartása kötelező, természetesen mesterséges úton is, ám ennek nem szabad feltűnnie. Ezt a próza folyamatos jelen ideje is felmutatja, mely, tüntetőleg, a visszaemlékezések folyamán sem vált múlt időre.

A szöveg folyama töretlenül hömpölyög az egész kötetten át, hogy végül megtörjön az utolsó előtti bekezdésben. Ez a bekezdés-

ben a kötet legművészebb, vagy pontosabban: művészi hatást imitáló mondata, mely a regény gondolatmenetétől idegen létértelmezésbe csap át, ami sokkal találóbban mutatja fel az ügyvédek elidegenedett és magányos világát, mint az ajánlás vagy a Bret Easton Ellistől vett mottó: „... ahol akárhogy is figyelek, hogy meghalljam a hangot, hogy mi az igaz, és mi a hamis, nem hallok mást mint a kitértően fújó szélben hajladozó fű egyhangú susogását” – olvashatjuk, és mi ez, ha nem töredelmes vallomás a krónikási szerep mindent dokumentálni vágyó igényéről. A művészi imitációi kitétel is csak azért szükséges, mert nem lehet eldönteni, hogy most az író bújt elő a krónikás álarca mögül, vagy a krónikás öltözött fel írónak.

Ahogy már az előző kötet, a *Rablóhalak* kapcsán is kiemelték, Kötter elsősorban a történetek formálásában alkot egyedülállót. A fentiekből már kiderülhetett, de ez a tendencia itt sem változott meg, csupán a szerkesztés, a kompozíció lett technikásabb. Gondot jelent,

hogy mindez pusztán technika marad, amennyiben a mögötte álló tartalom vagy gondolat lényegileg nem változott azóta, és a prózai eszköztár sem tartalmaz olyan elemeket, melyek akár az első kötethez képest is újítólag hatnának. És bár a kötet kompozícióját ez csak erősíti, akadnak elemek, melyek épp ennek eredményeképp kilógnak az összképből.

A legfeltűnőbbek az egyes fejezeteket elválasztó, a per dokumentumaiból vett szemelvények. Ezek pusztán könyvjelzőszerepükön túl egy olyan világképre, világlátásra reflektálnak, mely a főszövegből abszolút hiányzik, nevezetesen a rögválóság jogi nyelven megfogalmazott látképeként funkcionálnak. Ám amíg ez a vetület csak egy-egy oldal erejéig üt át az egyébként saját egójuk bűvkörében élő ügyvédek körkörös kalandjain, csupán mint kontraszt tud kiteljesedni. Ebben a szerepkörben is teljes jogú részei lehetnének a regénynek, ha a bennük kibontakozó történet nem lenne sokkal összetartóbb, mint maga a

regény. Így azonban egy határozott körvonalú szöveg/történet helyett az újgazdagok milióijének egymást átfedő foltjait kapjuk.

Hogy ezek a foltok új szint hoznak a magyar irodalomba, elvitathatatlan. Ám sokadjára mindenre rá lehet unni, ha csak technikailag újul meg, ám amit fel akar mutatni, az egyre kevesebb. •

Füzi Péter

Kettős szorításban: kórtan és költészet

Papp-Für János: minden után – művészeti kórtanok, Magyar Napló, 2015

Képzőművészeti alkotásokat elbeszélni olyan, mintha szándékosan meg akarnánk vezetni azt, akihez a beszéd szól. Kapunk néhány támpontot, néhány szint, alakot, formát, dolgozik a képzelet, majd amikor hirtelen szemünk elé tárul a szobor, a festmény, amelyről az

előbb jóhiszemű leírást adtak, úgy érezzük: becsaptak minket.

Verset írni képzőművészeti alkotásokról: kettős természetű kihívás. A tényeket, azaz tényként adódó színeket, formákat, alakokat és árnyalatokat újra valósággá kell alakítani, mindezt úgy, hogy mi, olvasók elfeledkezzünk arról, mégiscsak képzőművészeti alkotások rejlenek a versek mögött. Ott azt akarjuk, hogy a képzelet el legyen igazítva, itt elvárjuk, hogy becsapjanak minket, még ha nem is tudjuk, hogyan. Ez a „művészeti kórtan” kihívása: kapcsolódnai a műalkotáshoz vagy akár egy egész életműhöz, *kórtant* felállítani, és legfőképp: e kettős szorításban verset írni. A kérdés az, – és ez Papp-Für kötetének egyik tétje – hogy a versek képesek-e életre kelteni, feléleszteni, vissza tudják-e idézni ismeretlenségükben is ezeket a tárgyalt műalkotásokat, életműveket, úgy, hogy egyúttal önálló és önállóságukban is érvényes „rétegzett szövegvilággá” állnak össze maguk is. Egyik oldalról *kórtan*, másiktól *költészet*. Ha ez nem teljesül, a vállalkozás elbukik, és a kötet olyan köztes térbe sorolódik, a költészet és a puszta műleírás közti

térbe, ahonnan már nem érdemes előhívni többet. Ha ezt nem képes elérni, a kötet darabjai annak ellenére, hogy megnevezik a tárgyalt műalkotásokat, életműveket, mégis jelöletlenek maradnak, a vonalak és az arányok felszívódnak az így tévelygésre ítélt képzetben.

A *minden után* meg is felel a maga támasztotta kihívásnak: nyelve és a minden vershez párosult vizuális élmény azt a rendet mutatja, amelyet az érzékeltetni hivatott műalkotások is talán magukénak tudhatnak. Nyelv és képiség sajátos összhangja: úgy érezzük, ebben a kötetben minden a helyén van. Érezzük a képzőművészeti alkotásokhoz való erős kötődést, ugyanakkor képesek vagyunk erről az átütő mágneses erőről megfeledkezni, elfeledkezni a *kórtan*ról, az indíttatásról. Elegáns válasz ez a kettős természetű kihívásra.

Papp-Für versei első *látásra* felbonthatatlan rendet mutatnak. Pattanásig feszült „hártavékony pillanatok”, egyensúlyi helyzetek, színek, formák és finom, kimért mozdulatok és mozgások alkotta rend: már nem lehetnek feszültebbek a sarkok, / pattanásig támaszkodik az üvegvékony tér”

(Ismeretlen); „tévedhetetlen *vonalak irányítanak*” (Onnan is). Sehol egy felesleges mozdulat, sehol egy felesleges szó, félmondat, minden a helyén, merthogy mindennek megvan a maga helye: „a téglák mind a helyükön vannak. / hártavékony pillanat, minden / olyan botrányosan hiteles.” (Kék), „minden éppen összeillik” (A széléig igaz) és „minden önmagára illik” (Ismeretlen).

Mindez persze keretek, a festmény keretei közt, ahol rend van, így rend kell hogy legyen a versben is. Nem véletlen tehát, hogy a kötet számos verse a képleíráshoz, a pillanatképhez hasonlatos; ugyanakkor erejük nem a részletgazdag leírásból, hanem abból a *minden utáni* „szívmegállásnyi csendből”, „üveg mögötti némaságból” származik, amelyről érezni, hogy bármelyik pillanatban mégis felbomolhat. Így nem is a merev pillanatszerűségből, hanem abból a feszültségből erednek ezek a versek, amely a pillanat törékenységéből fakad: „egyetlen tompa *roppanás*, és elvérzik az éjszaka” (Mindén után); „végül a körmök, inak addig feszülnek, / míg el nem pattan az *éjszaka* / utolsó fedezéke” (Addig feszül). Bármelyik pillanatban meg-

billenhet az arányok, formák, terek alkotta rend, a műalkotás belső, megbonthatatlanak látszó rendje. „*melyik pillanat lesz az, / mikor magába roskad a híd álmaid íve alatt*” (Éppen akkor); „*nyomaszt az éjszaka / emléke, az álmok hordereje csak nő*” (Hol, hová). A pillanat rendjének felbomlása mindig valami vissza nem fordítható változással vagy a választás kényszerével jár együtt: „egy megbil-lent / hintaszékben el-vérzik a *legutolsó moz-dulat.*” (Csak abban); „választani / kell, a jó vagy a rossz a visz-szavonhatatlanabb, / és nincs az a *mélység,* ahonnan a sóhaj / ne hallatszana” (A mély-ség részlete); „*de mie-lőtt megfulladnál, / feszítsd fel arco-dat a falra, / és ne csupán lélegezz.*” (Feszítsd fel)

A bomlásra, a határ (képkeret) átléphetőségére való feszültségteli várakozás jellemzi a kötet verseit. A *kórtanok* tünetszerűsége éppen ebben rejlik: olyan, mintha a vers, és benne a személyiség, keretek közé lenne szorítva, a kötet természetéből eredően a képzőművészeti alko-

tás határai közé. Így Papp-Für kötetében a személyiség határai egyben a műalkotás határai, és fordítva: „ne feszítsd tovább, a *keret* részeket / őriz, vagy inkább *szorít* a bonthatatlan *középpont felé.* / túl ki-számítható vagy így.” (Abrakadabra) Ezen határok átlépése a kötet vissza-visszatérő témája: vágy és a felszabadulás lehetősége, máskor pedig éppen ellenkezőleg, a (szö-

veg)világ megnyug-vást nyújtó eleme, ahová vissza kell és vissza lehet térni: „fé-lek, vissza már nem találok / a keret el-mosódó széleihez” (Átlépni csak) Ugyan-akkor a határátlépés korántsem tét és előz-mény nélküli: „olyan

határ ez, / melyet átlépni csak annak lehet, / aki soha nem nézett még / elárvult tekintet mögé” (Átlépni csak). A személyiség helyezkedik el tehát a bomlások, határátlépések, valamint a formák, arányok, ívek *epicentrumában*, keresi önmagát és helyét a műalkotás keretei között. A feszült várakozással együtt ott van a félelem, a lappangó, talán elsza-lasztott lehetőség és az elérhetőnek

mutatkozó magyarázat: „mindenféle nehezekek / húzzák a félelmet a függönyök mögé” (Addig feszül); „és a *mindig* csupán lehetett volna. / s az ezzel járó bizonytalanság. / a majdnem megtörtént lehetősége.” (A felkiáltójel mögött); „a beazonosíthatatlanban valahol ott lapul, / ott figyel a megsántul magyarázat.” (Ismeretlen)

Rend, keretek és határok, állóképszerűség, a pillanat merevsége és felbomlása – kérlelhetetlen, fesszes versmondatok, a nyelv közöl és kimutat: megállapít, így teljesen idegen tőle a kérdés, a bizonytalanság, a szkepszis, de gyakori az első szám második személyű félreérthetetlen önmegszólítás („a kasza ívét ne kövesd” [Addig feszül]; „túl kiszámítható vagy így” [Abakadabra]), a feladat és a szerep kijelölésének alakzataként.

Papp-Für János *művészeti kórtanai* túllépnek a *kórtan* műfajmegjelölésben rejlő puszta leíró beszédmódon: a leírás költészetté képes emelkedni, mégpedig olyan költészetté, amely úgy teljesíti a leírás-bemutatáson való túllépés kihívását, hogy nem érezzük a tárgyul megjelölt – ismeretlen – műalkotás gravitációs erejét.

A minden után úgy formálódik tehát költészet és leírás kettős szorításában, hogy képes nyelvével, a vizuális formanyelvre való utalásával a képzőművészetre vonatkozni, ugyanakkor attól elrugaszkodva éppen azt, azaz a kötet egészének indíttatását zárójelbe helyezni; mindezt egy olyan „minden utáni” világ ábrázolásával, amely olykor a pillanat törekenységében bomlásra, *szakadásra* és reménytelenségre ítéltetett, ám ahol olykor „*az első esély* napsárga virágszála” képes némi remény látszatát kelteni. •

Mizsur Dániel

Gyorsabban, magasabbra, erősebben

Totth Benedek: Holtverseny,
Magvető, 2014

Nincs abban semmi meglepő, ha Totth Benedek első, *Holtverseny* című regényének olvasása közben felmerül bennünk a kérdés, vajon tényleg szükségszerű-e ezt a történetet kétszázötven oldalon keresztül nyújtani. A szöveg nagy részét ugyanis annak leírása teszi ki, hogy néhány kamasz srác hogyan tölti napjait drogozással, és hogyan éli ki ébredező nemi ösztöneit az önkontroll szinte teljes hiányában. Mihelyt azonban megkíséreljük végiggondolni, miként is mutatna a történet rövid és feszes novella formájában, rögtön kiderül, Totth regényében épp az a lényeg, hogy végeredményben a hosszúra nyújtott, semmiről sem szóló, a cselekményt lényegében előre nem lendítő jelenetek nélkül nem volna értelme magának az alaptörténetnek sem, azaz annak a hajsának, hogy végre történjen valami valódi téttel bíró esemény a szereplőkkel.

Mert alapvetően a 21. század jellegzetes embertípusa is folyton arra vágyik, hogy történjen vele valami, intenzíven ériék ingerek, állandó pörgés legyen az élete. Soha nem kapcsolja le számítógépét, mobilja ott pihen a feje mellett a párnán, csak hogy azonnal értesülhessen üzenetről, lájkról, hozzászólásról, tulajdonképpen bármiről, ami ennek a pörgésnek az illúzióját fenntarthatja. Mindebből persze egyre több és több kell, mert egyre magasabb az ingerküszöb, az ember egyre erősebb hatásokra vágyik. Tulajdonképpen erről szól a *Holtverseny* is: hogy ez a hajsza az újabb és újabb ingerek után miként torkollhat valami nagyon durva tragédiába.

A regény főszereplői középiszolós korú srácok, egy átlagos magyar kisváros fiatal lakói, akik számára már nem jelent különösebb izgalmat jogosítvány nélkül elvinni otthonról a(z egyik) kocsit, akik már látták az összes létező extrém-pornó-kategóriát, délutánonként szimulációs játékokban egymást öldösik, s tulajdonképpen folyton be vannak tépve valamilyen azonosíthatatlan összetételű szertől. Nem fegyelmezik semmiben sem önmagukat, ott és akkor nyúlnak a másik

nemi szervéhez, amikor épp jólesik, legyenek bármilyen (nem ritkán nyilvános) helyszínen, bármilyen társaságban. Halvány esély sincs bármiféle intimitásra, igaz, úgy tűnik, nem is igénylik azt.

Úgy hajszojják az újabb és újabb, egyre erősebb ingereket, hogy közben fogalmuk sincs, miért teszik, mert másrésről mindazt a tapasztalatot, amit összegyűjtenek, képtelenek feldolgozni. Az elbeszélő srác szavaiból érzékelhető, hogy alapjában véve jó felfogóképességű, a világ legkülönfélébb jelenségei iránt érdeklődő fiúkról van szó, akikre azonban a digitális világ szabad információáramlása révén annyi ismeret zúdul, amivel nem tudnak mit kezdeni. Éjszakánként, ha nem tudnak aludni, lehet, hogy kötözös pornót néznek, de az is lehet, hogy egy dokumentumfilmet Churchillről, vagy egy természetfilmet, esetleg külpolitikai híreket. Végeredményben egybefolyik az egész, a lényeg, hogy villogjon a képernyő.

Eközben köztük és az idősebb generációk között félelmetesen nagy szakadékok vannak. A szülők egy teljesen másik korszak, problémaiba ragadtak bele, sejtésük sincs gyermekeik érzelmi világáról. Arról egészen biztosan nincs, hogy ennek a generációnak valószínűleg nem is volt gyerekkora, egy kiélt és koravén nemzedék tagjairól

beszélhetünk, akik jobban kiégtek már, mint saját szüleik. Ezt jelképezi az a nyelv is, amelyen a szereplők megszólalnak, a hangnem, ahogy egymással kommunikálnak. Nem a kamaszok jellegzetes szlengeiről van ugyanis szó,

amelynek aktuális trendjeiről – például a szándékolatlan hibás toldalékhasználatból eredő játékoságról – a *Holtversennyel* nagyjából egy időben megjelent ifjúsági, illetve fiatal felnőtt kategóriába tartozó könyvek tudósítanak, hanem egy keresetlen, útszéli, már a szóvalasztásba is jókora agresszivitást belevivő stílusról. Mintha verőlegények félemlítenék és aláznák meg verbálisan is aktuális áldozatukat.

Innen nézve nyilvánvalóvá válik, hogy a regény célcsoportja a szülők és nagyszülők generációja. Őket kívánja a sokkterápia eszközével figyelmeztetni, hogy valami nagy baj van.

Ha a régi jó közhelyet vesszük alapul, hogy a sport edzi a testet és jellemet, és ha belegondolunk, hogy a szülők általában jó ötletnek tartják, ha gyerekük versenyszerűen sportol valamit, hisz ez a tevékenység önfegyelemre nevel, és egészséges módon segít levezetni az emberben szükségszerűen felgyülemlett agressziót, akkor ez a regénybeli fiatalok világával összevetve igencsak naiv elgondolásnak tűnik. A *Holtversenyben* ugyanis a sport is fonákjáról mutatkozik meg, eltorzult formában érvényesül az olimpiák mottója: gyorsabban, magasabbra, erősebben. Itt válik világossá, hogy ha látszatra haverok is a szereplők, alapvetően nagyon sok negatív indulattal viseltetnek egymás iránt, amelyek időről-időre felszínre is buknak. Hiába ugyanazon úszóváltó tagjai, mégis fontosabb számukra egy jó hecc – a saját csapattárs italába potencianövelőt tenni –, mint a jó versenyszereplés. Minden balhé központi figurájának

túlságosan gazdag és jó összeköttetésekkel rendelkezik az apja ahhoz, hogy kitegyék a szűrét, ennek a fiú is tudatában van, és ennek megfelelően érzi úgy, hogy ő bármit megtehet. Az edző meg majd a kevésbé befolyásos szülő gyerekét veszi elő. De ugyancsak kifordított módon mutatja a sportolást az is – bár szelídebb mértékben –, ahogyan a vízilabdázó srác azért doppingol, mert jobb akar lenni olimpikon bátyjánál, és akkor ezentúl nem csak a testvér, hanem saját népszerűsége miatt is tapadni fognak rá a csajok.

A fentiekből is kiderülhetett már, akad a regényben jó néhány jellegzetesen magyar, vagy legalább is tipikusan közép-európai vonás. Épp ezért gondolom úgy, hogy nem a kultikus – és a regény más recenzensei által rendszerint emlegetett – angolszász regények és filmek felől érdemes a könyvhöz közelíteni, mert azzal beleme gyünk egy olyan játékba, ami révén kényelmesen kikerülhetjük a legkellemetlenebb problémát, hogy tulajdonképpen ez a történet itt és most, a mi világunkban játszódik. Hogy szép lassan felnő egy generáció, amelynek ingeréhségét már nem igazán képes csillapítani egy

horrorfilm vagy egy állatszexes videó, és hogy ez nem egy csupán a filmvászon látott távoli történt, hanem meglehet, hogy a szomszédunkban lakó kistrác mindennapos valósága. A regényben pedig nem egy olyan motívummal találkozhatunk, amely nagyon élesen figyelmet a mai magyar társadalmi realitásokra – legyen szó akár az idegbeteg, gyerekeket hol fizikailag bántalmazó, hogy csak lelkileg terrorizáló tanárokról, vagy azokról a hirtelen meggazdagodott emberekéről és persze gyerekeikről, akik aztán úgy gondolják, a törvények rájuk nem vonatkoznak, bármit következmenyek nélkül megtehetnek. A kisvárosi környezetnek egyaránt fontos része a panellakótelep és az újjgazdagok ízléstelen villái.

Visszatérve jelen kritika kezdőmondatára, végül kellemetlen érzéseink ellenére is kénytelenek vagyunk belátni, hogy nem az a gond, ahogyan Totth Benedek ábrázolja ezt a világot, hanem magával a világgal van baj, amit ábrázol. Az kellemetlen, az kényelmetlen, amiatt vagyunk dühösesek, attól visszolygunk. De ha így van, akkor tulajdonképpen a szerző elérte a célját, mert hatással tudott lenni az

olvasóra. Ehhez olyan klasszikus elbeszélői trükköt kellett igénybe venni – és tette is ezt meg Totth ügyesen –, hogy egy olyan szereplővel mesélteti el a történetet, aki kicsit kívülálló, kevésbé elvetemült és végeredményben talán a legértelmesebb az összes szereplő közül. Olyasvalaki, aki képes reflektálni arra, mi történik, és ezáltal kívülről láttatni, érzékeltetni a regénybeli világot.

Ettől persze nem lesz szimpatikus, csupán a többiekhez képest kicsivel kevésbé ellenszenves figura. Relatív józansága, jobb belátásra való képessége kiemeli abból a közezből, amiben él, de nem eléggé. Hiába látjuk az ő szemszögéből, halljuk az ő hangján a történetet, valahogy ettől még kényelmetlenebb, még nyomasztóbb lesz az egész. •

Pethő Anita

Egy nem is olyan távoli vidék titkai

Takács Nándor: Kolónia,
Napkút, 2014

A talányos című *Kolónia* Takács Nándor első verseskötete. E bemutatkozás összességében sikerültnek mondható, habár a sok esetben egészen mély értelmű, töprengő versek olvasóinak némi esztétikai egyenetlenséggel is számolniuk kell.

A *Kolónia* szövegei a hangvétel, a formanyelv és a stilisztikai eszköztár tekintetében viszonylag egységes képet mutatnak. A költő rátalált egy líranyelvre, amely jól illeszkedik a vele kifejezett hangulatokhoz és gondolatokhoz, ami egy elsőkötetes szerző esetében már önmagában is komoly eredmény. Kérdés azonban, hogy ez a meditatív hangvétel és a hozzá társuló végtelenen tömör, asszociatív fogalmazásmód mennyi rejtett tartalékkal bír, vajon ez az irány tartható lesz-e a későbbiekben is. De ne szaladjunk ennyire előre: ez a nyelvezet, ez a képi világ most még

csak a *Kolónia* sajátja, és egyelőre nem tudható, hogy ebből az alapállásból milyen irányokba rugaszkodhat el a szerző. Ebből persze az is következik, hogy nem feltétlenül kell egy költő első verseskötetétől abszolút sajátosságos és magabiztos hangot várni, ahogyan azt Villányi László, a fülszöveg szerzője is teszi.

Villányi mindössze annyit mond a *Kolóniáról*, hogy – az első kötetektől rejtélyes okokból – elvárt „saját hang, saját világ” itt egyértelműen megmutatkozik, további észrevételei azonban nincsenek. Ehelyett egy sor olyan kérdést tesz fel, amelyekkel az olvasó így is, úgy is kénytelen lesz szembesülni. Foglalkozik például a cím értelmezésével, azzal, hogy miféle lakói vannak Kolóniának, milyen érzéseik vannak, és mit gondolhat róluk egy külső szemlélő. Arra viszont sajnos nem tesz kísérletet, hogy e felvetésekkel kapcsolatban konkrétumokat állítson. E tekintetben az olvasónak sincs könnyű dolga: a *Kolóniáról* nehéz egyértelmű kijelentéseket tenni. Már a címben megnevezett terület is – amely egyfajta mentális terepnek is megfeleltethető – sűrű homályba burkolódik, s ami megállapítható róla, az is inkább csak

sejtés, mint bizonyosság. A kissé túlzásba vitt titokzatosság az egyes versek értelmezését is több ponton megakaszthatja, de ha pusztán a „kolónia” fogalmának tisztázására szorítkozom, akkor is csak kétes értékű állításokkal hozakodhatok elő. Például azzal, hogy ezt a helyet nem egy közösség hozta létre, e nem létező csoport tagjainak így emlékezetük, félelmük, várankozásuk és idegenségük sincsen, s aki első pillantásra kívülről álló szemlélőnek tűnik, annak talán nem is olyan ismeretlen ez a vidék, hisz könnyen lehet, hogy Kolónia csupán az ő elméjében létezik. Vagyis Kolónia maga a szemlélő.

Ha pedig Kolónia azonos saját kiöltőjével, a lírai énnel, akkor ez a hely joggal tekinthető egyfajta virtuális búvóhelynek, már csak azért is, mert e beszélő folyton-folyvást azt üzeni az olvasónak: nem mutatom meg magam. Ez az egyrészt izgalmas, másrészt viszont kissé csüggesztő sugallat a kötet végére érve azt az érzést keltheti a befogadóban, hogy az általa felszínre

hozott tapasztalatok és következtetések erősen megkérdőjelezhetőek. Ezt a benyomást erősíti a versek lényeges mozzanatainak egymásba játszása is, például a felvázolt helyszínek azonos szerepe. Az állandó rejtőzködés terepe éppúgy lehet egy ház – esetleg az, amely a *Kifelé* vagy a *Második pecsét* című versekben szerepel –, mint egy külvilágtól elzárt erdős hegyvidék (*Ablak*, *A szomorúság vége*, *A hegyvidéknek ezen a részén*), amely akár *A folyók útvonalai* vizektől szabdalt tájának is megfeleltethető. Csakhogy a különféle ábrázolásmódok mindig egy stagnáló állapotra irányítják a figyelmet: a lírai én örökös bujkálására, aminek központi szerepe van abban, hogy Takács Nándor versei végig erős bizonytalanságban hagyják az olvasót.

A versek lírai énejeinek hasonlóságáról – sőt olykor talán annál többről is – tanúskodnak azok a folyvást visszatérő, ciklushatáron átívelő motívumok, amelyek egyazon gondolkodási metódus

Takács Nándor

KOLÓNIA

mélységeit jelzik. Ilyen például a tükör, az ablak, a test, a forma és a név. Ezek változó hangsúllyal vannak jelen, a ciklusok lényegi együvé tartozása azonban a szemléletmód egysége révén világosan érzékelhető. Az így megmutatkozó lírai én mint önmagát elfojtó, személyiségét tudatosan leszorító beszélő áll az olvasó elé, aki ehhez a bujkáláshoz stilizált környezetet, fantáziavilágot is teremt: ez volna Kolónia.

Ha e szó holdudvarából csupán az azonos című költeményt ragadom ki, rögtön azzal kell kezdenem, hogy e mű kötet- és cikluscímadó helyzetbe emelése határozottan jó választás volt. E több alakot is szerepeltető, különféle borzalmakat felvonultató vers alanya a szörnyűségek, a reménytelenségek világából egyvalakit menekít ki: egy embert, aki akár Isten is lehet, s aki mindent maga mögött hagyva egy saját maga által teremtett, nyugodtabb és kopárabb helyre távozik: „*Volt, vagyis van még valaki, / akinek arca a többiek közt egyedül valódi. / A félelem megmérgezte őt is, / és agyának árkaiban kitörölhetetlen nyomot hagytak / a mások ellen elkövetett igazságtalanságok,*

/ ezért kietlen helyre költözött, / ahol az embereknek neve nincs, csak dolga van.” (Kolónia)

Kolónia tehát egyszerre jelöli magát a lírai ént – vagyis azt, „akinek arca a többiek közt egyedül valódi” – és az általa teremtett rejtkehelyet, ahol nevenincs emberek munkálkodnak, s ahol nem kell tudomást venni arról, hogy mit mutat meg a külvilágból a tudat. Mert ami megnevezhető vagy bármennyire is tudatosítható, annak itt nincs helye.

A címadó vershez hasonlóan az utolsó ciklusban elhelyezett *Név I.* és *Név II.* című szövegek is egy kitált alakot állítanak az olvasó elé. Valakit, akinek van ugyan neve, de a lírai én mégsem nevezi meg. Valakit, „*Akinek karja ugyanabból a húsból van, / és tekintete is hasonló.*” (*Név I.*) Tehát egy olyan képzelt személyt, aki saját létrehozójának alteregója. Innen már csak egyet kell lapoznunk a *Kolónia* utolsó verséhez, *A menekülés útjai*hoz, amely a menekülést kissé kétes eshetőségként tünteti fel: „*Áthatolhatatlan bozótot remélsz, / ami visszafordulásra kényszerít, / de a fény betör egy nyíladákon, / és a menekülés irányába újabb csapások erednek.*” (*A menekülés útjai*)

A *Név I.* és a *Név II.* központi problémája, a név kérdése, ennek a menekülésnek egy nagyon fontos aspektusa, noha ahhoz, hogy ez világossá váljon, szükség van azokra az utalásokra és összecsengésekre, amelyek az egész kötetet behálózják. A név elrejtő és feltáró funkciója kerül a középpontba például az *Átutazó*, az *Emlékmű* és a *Kivérzik* című versben, de e motívummal hozhatóak összefüggésbe *A pusztulás szervezettana* első, *A vacsora* című szakaszának sorai is: „*A falak összenyomnak veled egyetlen tárgyerra, / ahol az utolsó menedék kilétem tagadása, / minden eszközzel.*”

A kötet igazi, minden más háttérbe szorító kérdése tehát az, hogy milyen identitással élhet egy szubjektum, aki a külvilág fenyegetései elől saját belső világába menekül. Ennek az identitáskeresésnek az eszközei a már említett szimbolikus motívumok, amelyek közül legfontosabb szerepe a névnek van.

Izgalmas vállalás ez az önke-resés, amelyet Takács Nándornak többnyire sikerül is újabb és újabb színekben, vizuális szempontból is érdekes módon bemutatnia. Figyelemre méltó, tömör, mégis

erős képi megoldásokat tartalmazó alkotás például a *Labirintus*, az *Előszó*, a *Sarkkutató álma* vagy a *Kedves Brúnó*, amelyben a *Kolónia* általános pusztulástudata – egyedülálló módon – egy másik személy megszólításában fejeződik ki: „*A fűrészek járnak. Egyformán zúznak / csontot és gerendát, ami maradt. / Mivel vigasztaljalak, ha nem azzal, / hogy az álom végleg tetőt vont fölénk, / és rugdalózsunk nyomán / visszapattannak ölnkbe képzelgéseink.*” (*Kedves Brúnó*)

A kötet talán legsikerültebb darabjai azok a versek, amelyek egy első pillantásra egyszerűnek tűnő állapotba különféle nyugtalanító érzéseket vegyítenek. Ez a feszültség a *Kedves Brúnó*ban azáltal tör felszínre, hogy csak a vers végén derül ki: a megszólított már nem él. Hasonlóan szorongató indulatok bontakoznak ki a *Lány és a róla szóló mondatok* című szövegben, amely a nézőpontok ütköztetését, a tekintetek összeférhetetlenségét tematizálja. Ezek a hangsúlyosan megszerkesztett, erősen leíró jelle-gű versek azonban csak egy bizonyos szeletét képezik a *Kolóniának*. Takács Nándor gondolkodásra készítő, okosan összeállított költeményeiben ugyanis olykor kissé el-

sietett sorok és hanyagul megszerkesztett képek tűnnek fel, amelyek a jól felépített versvilágban nyelvi, poétikai zavart okoznak.

A *Mérleg*-ciklusban olvasható *Csapda* például kifejezetten szugesztív, jól felépített vers lehetne, ha nem torzítaná el egy inkább modoros, mint kifejező fordulat: „*a tekintet mentén kicserélhető szavak*” (*Csapda*). Természetesen az efféle verselemek megítélése elsősorban ízlés kérdése, az utolsó két sor kifejező erejéhez mérve azonban ez a sor némileg klisészerű hatást kelt. „*A türelem közönnyé válik, / és befelé dőlnek a falak*” (*Csapda*) – hangzik a vers zárlata, a befejező kép telitalálatát viszont kissé elhalványítja a negyedik sor szépséghibája.

Ha ezeket a szövegeket és szöveghelyeket – például az *Eltáv* című vers egy részletét („*hozzáérsz, ha éget*”) – összevetjük a kötet sikerültebb darabjaival, világossá válik, hogy amikor a *Kolónia* esztétikai egyenetlenségeiről beszélek, akkor elsősorban a remek sorok közé ékelt, de kissé versidegen megoldásokra gondolok.

Elteltekintve a hasonló félresiklásoktól, ez a versgyűjtemény mégiscsak egy tehetséges költő műveit

tárja elénk. A *Kolónia* tehát egy magabiztosabb és kiforrottabb költészet ígérését hordozza magában, amely költészet máris képes maradéktalanul magára vonni az olvasói figyelmet. Ezért ne vonjuk meg Takács Nándortól a további fejlődés lehetőségét, ne állítsuk, hogy íme, révbe ért, meglegte már hangját és eszközeit. A *Kolónia* egy állomás ezen az úton, és nem valamiféle költészeti csúcspont, hanem biztonságos alap egy már bontakozó, érlelődő líranyelv létrehozásához. •

Tóth Anikó

**A 2015-ös Könyvhétre jelenik meg
a Fiatal Írók Szövetsége
és
az Apokrif
idén induló, közös sorozata,
az Apokrif Könyvek
első három kötete**

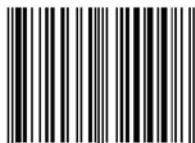
E számunk szerzői

Balogh Ádám (1981) költő, író, *Budapest* • **Békési Ervin** (1986) szobrász, *Nagyatád–Budapest* • **Bödecs László** (1988) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Szombathely–Budapest* • **Esterházy Péter** (1950) Kossuth-díjas magyar író, publicista, legutóbbi kötete: *Egyszerű történet vessző száz oldal - a Márk változat* (2014, Magvető), *Budapest* • **Füzi Péter** (1991) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Kecskemét–Budapest* • **Gelencsér Milán** (1995) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Zalaegerszeg* • **Halmi Tibor** (1987) költő, szabadúszó újságíró, *Budapest* • **Hyross Ferenc** (1992) egyetemi hallgató (ELTE PPK), *Budapest* • **Kabai Lóránt** (1977) költő, szerkesztő (Műút), *Miskolc–Budapest* • **Kovács Kristóf** (1993) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Mizsur Dániel** (1991) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Pethő Anita** (1980) kritikus, *Budapest* • **Potozky László** (1988) egyetemi hallgató (Marosvásárhelyi Színművészeti Egyetem), *Csikszereda*, legutóbbi kötete: *Nappá lett lámpafény* (2013, Magvető) • **Szöllőssy Balázs** (1981) költő, szerkesztő, *Buda* • **Tóth Anikó** (1989) PhD-hallgató (ELTE BTK), olvasószerkesztő, kritikus • **veress dani** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, *Debrecen* •

Ára: 350 Ft

9 772060 32008

15001

